

Пловдивски университет „Паисий Хилендарски“

Филологически факултет

Катедра „Английска филология“

ПОЛИНА НИКОЛАЕВА ПЕТКОВА

***ХЕДЖИНГ* В АКАДЕМИЧНИЯ ПИСМЕН ДИСКУРС:
СЪПОСТАВКА МЕЖДУ АНГЛИЙСКИ И БЪЛГАРСКИ НАУЧНИ СТАТИИ**

АВТОРЕФЕРАТ

на дисертационен труд за присъждане
на образователната и научна степен „доктор“

Област на висше образование 2. Хуманитарни науки,
Професионално направление 2.1. Филология,
Докторска програма: Германски езици: английски език

Пловдив
2023

Дисертационният труд „Хеджинг в академичния писмен дискурс: съпоставка между английски и български научни статии“ е обсъден и предложен за публична защита на заседание на катедра „Английска филология“ при Филологическия факултет на Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“ на 9 януари 2023 г.

Научно жури:

Проф. д.ф.н. Живка Стефанова Колева-Златева

Проф. д-р Ирена Георгиева Василева

Доц. д-р Цвета Христова Луизова-Хорева

Доц. д-р Снежана Тодорова Цонева-Матюсън

Доц. д-р Борян Георгиев Янев

Защитата на дисертационния труд ще се състои на 30 март 2023 г. от 13.00 часа в зала „Компас“ на Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“, Ректорат, ул. „Цар Асен“ 24.

Материалите по защитата са на разположение в Университетската библиотека, Ректорат, ул. „Цар Асен“ 24.

ВЪВЕДЕНИЕ

Според Унгерер и Шмид в следната дефиниция „[папагалът е] тропическа птица с извит клюн и обикновено ярко оцветени пера. Някои могат да бъдат научени да копират човешка реч”¹ обикновено и някои действат като хедж маркери² (1996: 21-22). Начинът, по който тези два хедж маркера оказват влияние върху изказването, е да предпазват от случаите, в които папагалът не притежава съответните характеристики.

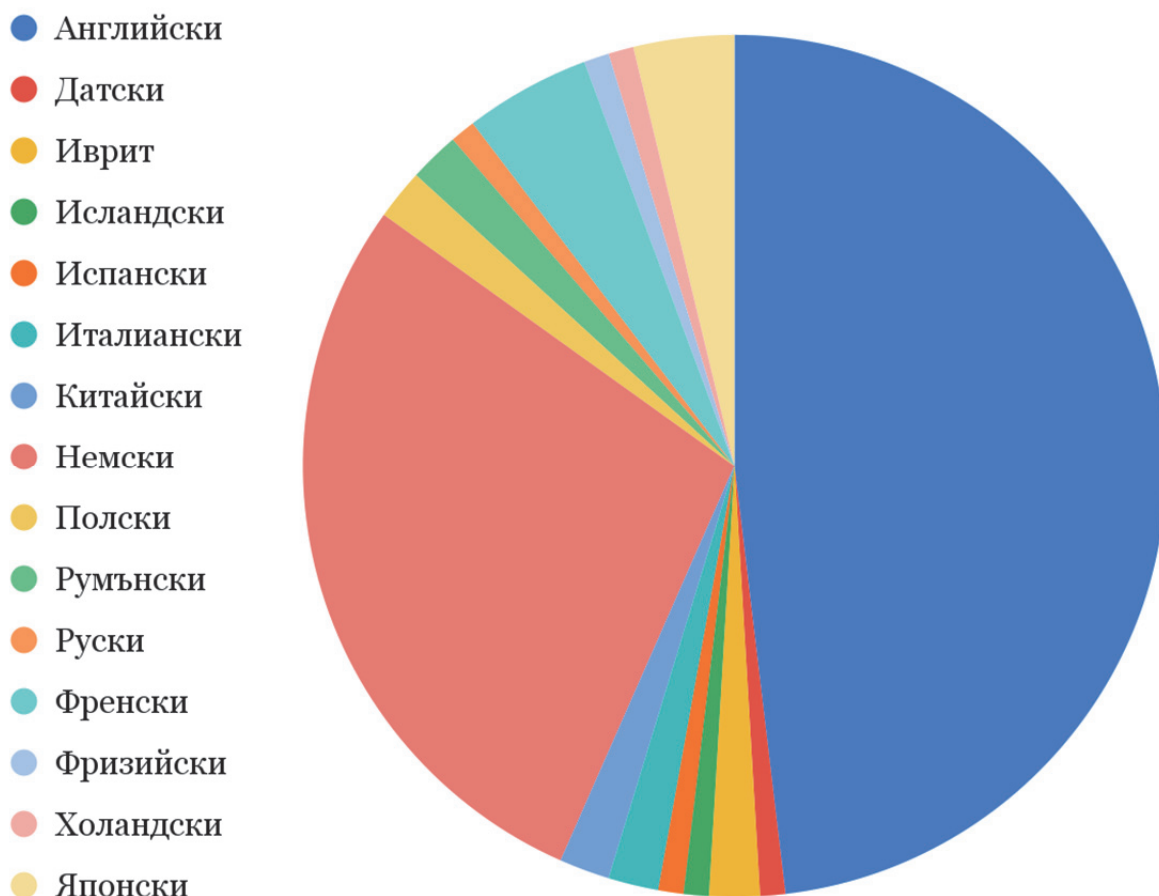
Понятието *хеджинг* започва да предизвиква интерес у лингвистите в началото на 70-те години на миналия век. Общоприето е мнението, че Лейкоф е баща на термина с неговото основополагащо изследване „A Study in Meaning Criteria and the Logic of Fuzzy Concepts“ (1973). Оттогава темата е разглеждана от най-различни лингвистични гледни точки: Заде (1972) (*fuzzy logic*); Марканен и Шрьодер (1997); Принс, Фрейдър и Боск (1980); Хайлънд (1996a, 1996b, 1998); Василева (1997, 2001); Никула (1997; 2010); Омизо и Харт-Дейвидсън (2016); Суейлс и Фийк (2012) и др. Понятието е свързано със смекчаване на изказването (*mitigation*), размитостта (*fuzziness*), теорията за учтивостта, епистемичната модалност и други. Хедж маркерите са били изследвани в контекста на различни дискурси, сред които: статии във вестници (Varir 2018); политическа реч (Fraser 2010a; Shath 2018); бизнес мениджмънт (Mur-Dueñas 2021); устен превод (Hu 2022; Magnifico и Defrancq 2017). Въпреки че като обект на изследване *хеджинг* се радва на внимание отдавна, темата далеч не е изчерпана. Съществуват разногласия относно дефиницията на самото понятие, относно средствата за изразяване на понятието в текста, както и ефекта върху самото изказване. Лингвистите са съгласни единствено, че понятието е много важно и е необходимо да продължава да бъде изследвано.

Що се отнася до езиците, по отношение на които са провеждани изследвания по темата, библиографските данни на Шрьодер и Цимер (1997/2010: 252-3) показват, че поне до 2010 г. преобладават изследванията върху английския език, а на второ място – тези върху немския. Данните несъмнено са остарели, тъй като обхващат периода между средата на шейсетте и средата на деветдесетте години, но до момента няма друго толкова обстойно библиографско проучване на

¹ “[A parrot is a] tropical bird with curved beak and usually brightly coloured feathers. Some can be taught to copy human speech.” (1996: 21-22)

² В рамките на автореферата понятието *hedging* ще бъде предадено като *хеджинг*, а *hedges* – като *хедж маркери*.

проведените изследвания по темата. Напоследък наблюдаваме тенденции за промяна – публикуват се изследвания върху езици като китайски (Chen and Jun Zhang 2017), чешки (Dontcheva-Navratilova 2014), кюрдски (Varir 2018), пакистански английски (Shafqat et al. 2022). Въпреки това пристрастието в полза на английския и немския е факт и сме много далеч от това да разполагаме с достатъчно познания за понятието *хеджинг*.

Фигура 1. Изследвания върху понятието хедж на различни езици

Езиците в света са над 7000, а резултатите на Шрьодер и Цимер сочат, че само 2% от всички изследвания, проведени до 2010 г., са направени на езици, различни от английски и немски. Затова не е изненада, че българският език не фигурира в списъка. За съжаление, към днешна дата са много малко изследванията по темата, които касаят българския език. Ето защо никак не е изненадващо, че българският език не фигурира като запис в списъка с езици, на които са правени изследвания по темата.

По отношение на българския изследванията са наистина малко, а е добре да отбележим и че са представени на английски език, независимо че боравят с български емпиричен материал. Василева (1998, 2001, 2005) изследва темата обстойно. Чизмарова (2005) изследва *хайде* като хедж от гледна точка на прагматиката. Моят интерес, първоначално предизвикан от работата на Лейкоф, който прилага когнитивната теория и по-точно теорията за прототипа (Petsova 2011), прераства в по-задълбочени изследвания и търсене на подходящи методи за анализ, които да вземат предвид комплексността на понятието. Напоследък започват да се появяват и други изследвания (Dagnev 2020), но те боравят с различна методология и медицински дискурс, който е бил обект на предишни изследвания (Prince et al. 1980).

Функциите на хедж маркерите са от особено значение за писмения академичен дискурс и това налага по-обстойното проучване на темата за българския език. Точно това прави крослингвистичните изследвания с български крайно необходими, но и същевременно – трудоемки, тъй като не може да се разчита на установени традиции или постановки от предишни изследвания като насока.

Като се имат предвид тези бели петна в българското езикознание, настоящото изследване си постави за цел да проучи езиковите средства, които притежават потенциала да изразяват *хеджинг* в български, както и се опита да даде обяснение на причините, поради които изследователите използват хедж маркери в научната си проза. Друг интересен въпрос, който работата си постави, бе дали или как разпределението на хедж маркери варира в различните раздели на научната статия (увод, изложение, заключение), следвайки вижданията за структурата на научната статия на Суейлс (1990).

Тъй като явлението *хеджинг* силно зависи от контекста, т.е. всяка част на речта или изречението има потенциала да играе ролята на хедж маркер, дисертацията обръща сериозно внимание на избора на методи на изследване. В по-съществената си част изследването залага на качествения анализ, но където е било възможно да бъдат събрани количествени данни, те също са обобщени и представени. Открояват се две нива на анализ. При първото ниво – собственоръчно са идентифицирани хедж маркерите, данните са събрани и категоризирани в таблици (в дисертацията таблиците присъстват като приложения поради размера си). При второто ниво на анализ, адаптиран от полипрагматичната теоретична рамка, заложена от Хайланд (1998), дисертацията си поставя за цел да мотивира начина, по който английските и българските учени употребяват *хеджинг* в академичната си проза.

Дисертацията е организирана по следния начин. Първа глава накратко представя основните идеи на труда. Втора глава прави обзор на литературата, като в хронологичен ред са представени основополагащи и установени изследвания по темата на дисертацията. Трета глава очертава и обосновава използваната методология, поставя основните цели и представя събраните корпуси. Четвърта глава представя резултатите за английския корпус, като коментира честотата на хедж маркерите, техните характеристики, класификацията им (страдателен залог, глаголи в първо лице множествено число, модални глаголи, наречия, прилагателни, изрази и групи от изрази (*кълстери*)). Във втората част на четвърта глава са коментирани прагматичните функции на изреченията, в които наблюдаваме *хеджинг*, и в коя част от научната статия имаме струпване на хедж маркери. Пета глава е организирана по аналогичен на предходната глава начин, т.е. тя представя резултатите за българския корпус, като коментира честотата на хедж маркерите, техните характеристики, класификацията им (страдателен залог, глаголи в първо лице множествено число, модални глаголи, наречия, прилагателни, изрази и групи от изрази (*кълстери*)). Съответно във втората част на Пета глава са представени резултатите за прагматичните категории, както и струпването на хедж маркери в различните секции на разглежданите статии. Ако Четвърта и Пета глава представят резултатите за английския и българския корпус, то Шеста глава ги съпоставя, като коментира най-съществените прилики и разлики в начините, по които английските и българските учени използват *хеджинг*. Седма глава очертава приносните моменти на дисертационното изследване към теорията за *хеджинг*, наученото при адаптиране и прилагане на използваните методи на изследване, някои полезни педагогически препоръки, както и ограниченията на изследването. Работата завършва с обобщение на основните приносни моменти и очертава бъдещи идеи за изследвания, възникнали в резултат на анализите.

ЛИТЕРАТУРЕН ОБЗОР

Прегледът на литературата представя в хронологичен ред основополагащи предишни изследвания, за които се счита, че имат приносен характер за темата на дисертацията, и в същото време предоставя контекста за конкретния подход, възприет от настоящата дисертация. Накратко е представен Hedge-o-matic (Omizo и Hart-Davidson 2016) – онлайн инструмент, който е използван за пилотното изследване, дало начало на дисертацията (Petcova 2017). Отделено е внимание на писмения академичен дискурс и някои особености в български (Тишева и Мавродиева 2014) и английски език (Swales 1990).

ПОНЯТИЕТО ХЕДЖ(ИНГ)

Въпреки че явлението получава своето име чак през 70-те години на миналия век, дебати, свързани с неговата дефиниция, средствата, които го изразяват, както и функциите му, се водят дори преди това. На конференция в Ню Йорк през 1961 г. Вайнрайх апелира за това да се обърне внимание на металингвистичните оператори (английските *true, real, so-called, strictly speaking*, немското *eigentlich* и др.), които съществуват във всеки език и влияят на интерпретацията на изказването (1966: 163). Дори Вайнрайх да ги нарича по различен начин от този, с който литературата днес е свикнала, неговите примери значително се припокриват с тези, разгледани по-късно от Лейкоф.

Лейкоф настоява, че човек не бива да се отчайва, когато си има работа с *vagueness* и *fuzziness*, като той се интересува именно от онези думи, „чия работа е да правят нещата повече или по-малко неясни“³ (1973: 471). Някои от тези думи са: *sort of, kind of, loosely speaking, a regular, a true, in a manner of speaking, virtually, all but technically, practically* и т.н. (включително някои представки, като *pseudo-, crypto-* и някои наставки, като *-like, -ish*) (Lakoff 1973: 472).

Безспорно влияние върху подхода на Лейкоф оказват Рош (1973) и Заде (1972), но това, което Лейкоф успява да постигне, е да започне един разговор, към който впоследствие се присъединяват множество лингвисти. Сред тях е и Кей, който използва концепцията за *folk theories*, термин, заимстван от антропологията, според който лаиците имат обяснение за различни неща от ежедневието си, въпреки че нямат научното обяснение за тях (Lakoff 1987: 118). В следния пример:

³ „[...] whose job is to make things fuzzier or less fuzzy.“ (1973: 471)

Loosely speaking France is hexagonal.

Грубо казано, Франция е шестоъгълна.⁴

Кей твърди, че хедж маркерите (отбелязани в курсив) внасят металингвистична информация, и настоява, че никоя теория за естествения език не може да анализира тези *изключения* в езика, докато не спрем да разграничаваме семантиката от прагматиката на всяка цена (1982: 8-9; 1984: 167-8).

Според Хайланд (1998), когато изричаме едно твърдение, ние избираме от редица възможни негови варианти, като се ръководим от варианта, който смятаме, че ще бъде приет, или иначе казано – всяко твърдение подлежи на това да бъде отхвърлено. Хедж маркерите, от своя страна, могат да бъдат насочени към съобщението или към читателя, а самото съобщение може да бъде ориентирано повече или по-малко към точността на изказването или ограничаване на отговорността, която авторът носи (1998: ix-x). Хайланд е убеден, че дори да положат усилие, авторите не биха могли да се абстрахират от собственото си мнение или убеждения и те са *кодиран* в съобщението, независимо дали авторите полагат усилия да се дистанцират от твърденията си, или да се обвържат с тях (1998: 3). Хедж маркерите, според автора, спомагат за превръщането на твърденията във факти (Hyland 1998: 6).

На базата на обстойния литературен обзор, представен в дисертационния труд, бих искала да предложа следната работна дефиниция за понятието *хеджинг*, която до голяма степен е базирана на убежденията на Хайланд (1998). Когато използваме *хеджинг*, ние казваме точно онова, което имаме предвид, независимо дали изборът ни е мотивиран от: стремеж към прецизността на изказването; липсата на доказателства в подкрепа на по-категорично твърдение; желанието да се обвържем с изказването или точно обратното; желанието да се предпазим от критика или опровержение на твърдението ни; спечелване одобрението на читателя. Благодарение на *хеджинг* ние се борим да получим одобрението на академичната общност, докато правим нови стъпки в науката. Ако онова, което предлагаме, бъде утвърдено, нашите научни приноси се превръщат в научни факти.

⁴ Преводът е близък до оригинала, за да онагледя възможно най-добре примерите от английски. Освен ако не е отбелязано друго, преводът е мой.

МЕТОДИ НА ИЗСЛЕДВАНЕТО

Тази глава описва методологията на изследването, целите, които изследването си поставя, изследваните корпуси, проведените видове анализ (идентифициране на хедж маркерите и тяхната категоризация, прагматичен анализ). Въпросите, на които тази дисертация си поставя за цел да отговори, са следните: Какви са езиковите средства, с които българският изследовател си служи, когато желае да използва хедж маркери? По какво си приличат или се различават средствата, които английският и българският предоставят на авторите на научни статии, когато те искат да извършат *хеджинг*?

За целите на настоящото изследване са съставени два корпуса – един на американски английски и един на български език, като корпусът за всеки език се състои от шест научни статии. Въпреки че броят на избраните текстове не е голям, счита се, че е подходящ за задълбочеността на анализа, който естеството на понятието налага.

Избраните научни статии са публикувани през 2011/2012 и 2019 г. Всеки от двата езика е представен от три статии от 2011/2012 г. и три от 2019 г. Английските статии са означени с Е, а българските – с В, и съответния номер от едно до шест. Статиите от българския корпус са ексцерпирани от две известни периодични издания – Годишника на Софийския университет (В1) и Паисиевите четения на Пловдивския университет (В2-В6). Статиите от английския корпус са ексцерпирани от две американски издания: *Linguistic Inquiry* (Е1, Е5 и Е6) и *Proceedings of the Annual Meeting of Berkeley Linguistics Society* (Е2, Е3 и Е4).

Английският корпус се състои от 26 000 думи, или приблизително около 90 страници, като средният брой страници на статиите бе приблизително 15. Необходимо е едно уточнение. Изданията на английски са публикувани в САЩ, изследователите са представители на американски университети, но е невъзможно да се установи със сигурност дали те са носители на американски или британски английски. Следователно бихме могли да приемем, че английският корпус представлява най-вече американски английски, но отгук нататък ще говоря за английския корпус, без да правя уточнения. Бъдещи проучвания биха могли да се съсредоточат върху разликите в употребата на хедж маркери в британски и американски английски.

Българският корпус се състои от около 21 000 думи, или приблизително 80 страници, като средният брой страници на статиите е 13. Ръководещите принципи за подбор на източниците, от които е экс-

церпиран емпиричният материал, са утвърдени, рецензирани издания, които са били достъпни в подходящ формат за обработка. Тъй като лингвистичните текстове не са така изследвани (както точните науки например), това е областта на ексцерпирания емпиричен материал. При подбора на материала са взети предвид и други фактори, които биха повлияли на употребата на *хеджинг*. Мауранен твърди, че честотата, с която учените прибегват до употребата на хедж маркери, зависи от това доколко са утвърдени като учени в академичната йерархия (Maunanen 1997/2010: 126). Ето защо, доколкото е било възможно да бъде установено това, минималното изискване за подбраните автори е да притежават поне докторска степен. За да се отчете разликата в дължината на различните статии между двата корпуса, беше взето решение да се нормализират резултатите, така че да е възможно съпоставяне на резултатите. *Norming/Normalising*, или нормализацията, е метод от корпусната лингвистика, който гарантира, че текстовете са съпоставими (Байбър и др. 1998: 263-4).

НАЧИН НА РАБОТА

За да се изработи механизъм за кодиране на данните на български език, най-напред се извърши работата върху английския корпус. Друга причина, която подтикна към това решение, беше инструментът Hedge-o-matic, разработен през 2016 г. (Ryan Omizo и Bill Hart-Davidson). Литературата, на която е базирана програмата, съвпада до голяма степен с теоретичната рамка на дисертацията, представена във Втора глава. В опит да се повиши валидността и надеждността при идентифицирането на хедж маркерите, програмата Hedge-o-matic беше използвана най-напред върху английския корпус. Но тъй като Hedge-o-matic не работи с данни на български език, българският корпус наложи ръчното идентифициране на изреченията, които съдържат хедж маркери. Следователно програмата Hedge-o-matic трябваше да бъде отхвърлена при едно съпоставително изследване между английски и български език, което, от своя страна, доведе до ръчното идентифициране, кодиране и класифициране на данните от двата корпуса.

Най-напред във всички статии, в които не беше отчетливо разделението на въведение, методи на изследване, резултати и дискусия (макроструктурата IMRD по Суейлс (1990), трябваше да бъдат обозначени отделните части, за да може да се установи точно в коя част на научната статия преобладава употребата на хедж маркери. Доказано е например, че авторите са склонни да докладват резултатите си като

факти (с по-малко хедж маркери), докато, когато ги интерпретират и дискутират, за да направят твърденията си по-приемливи, те често прибегват до употребата на хедж маркери (Swales 1994: 157; 195). Вземайки предвид изследванията на Суейлс, както и някои други автори (Hyland 1998: 153-4; Salager-Meyer 1994: 156), които споделят неговите убеждения, една от работните хипотези на дисертацията е, че ние също ще се натъкнем на по-засилена употреба на хедж маркери там, където авторите дискутират резултатите си (*discussion sections*).

РЕЗУЛТАТИ ОТ АНГЛИЙСКИЯ КОРПУС ХЕДЖ МАРКЕРИ НА НИВО ИЗРЕЧЕНИЕ

Таблица В.1 (в приложение В) представя вида и броя на средствата, които бяха идентифицирани като хедж маркери в шестте статии, които съставят английския корпус. В таблицата са представени средствата, които се откриха с най-голяма честота на употреба. Най-напред прави впечатление, че в четири от шестте статии (Е1, Е2, Е3 и Е6) имаме около 30 хедж маркера на всеки 350 думи, което се равнява на страница в корпуса (този брой думи е използван и за нормализиране на данните). Въпреки това в другите две (Е4 и Е5) честотата на употреба на хедж маркерите е значително по-ниска: съответно 16 и 17 маркера на страница.

Не можем да бъдем категорични каква е причината за това. Е4 и Е5 са публикувани по-късно, но същото се отнася и за Е6. Вярно е, че Е5 и Е6 са публикувани в *Linguistic Inquiry*, но това е валидно и за Е1. Поради обема на английския корпус и малкото отстояние във времето (по-малко от десетилетие), не бихме могли да кажем категорично дали съществува тенденция напоследък авторите на *Linguistic Inquiry* да използват по-малко хедж маркери. Вероятно резултатите имат съвсем различно обяснение, например по-логично ни се струва да става въпрос за разлики в стила на писане на авторите. Това означава, че авторите на Е4 и Е5 предпочитат да употребяват хедж маркери по-рядко от останалите четирима, както става ясно от таблица В.1.

Знаем, че пасивните форми много често се употребяват, когато искаме да изразим имперсоналност (Hyland 1998: 171-172). Но резултатите за пет от шестте статии (Е1 до Е5) показват, че авторите им не разчитат на пасивните форми като потенциални средства за изразяване на *хеджинг* – наблюдаваме само една или две пасивни форми на страница. В Е6, обаче, откриваме по средно шест пасивни форми на страница. Нормализираните резултати в таблица В.1 потвърждават тези наблюдения.

Поне що се отнася до настоящия корпус, пасивните форми не са предпочитаните средства за изразяване на *хеджсинг* сред авторите.

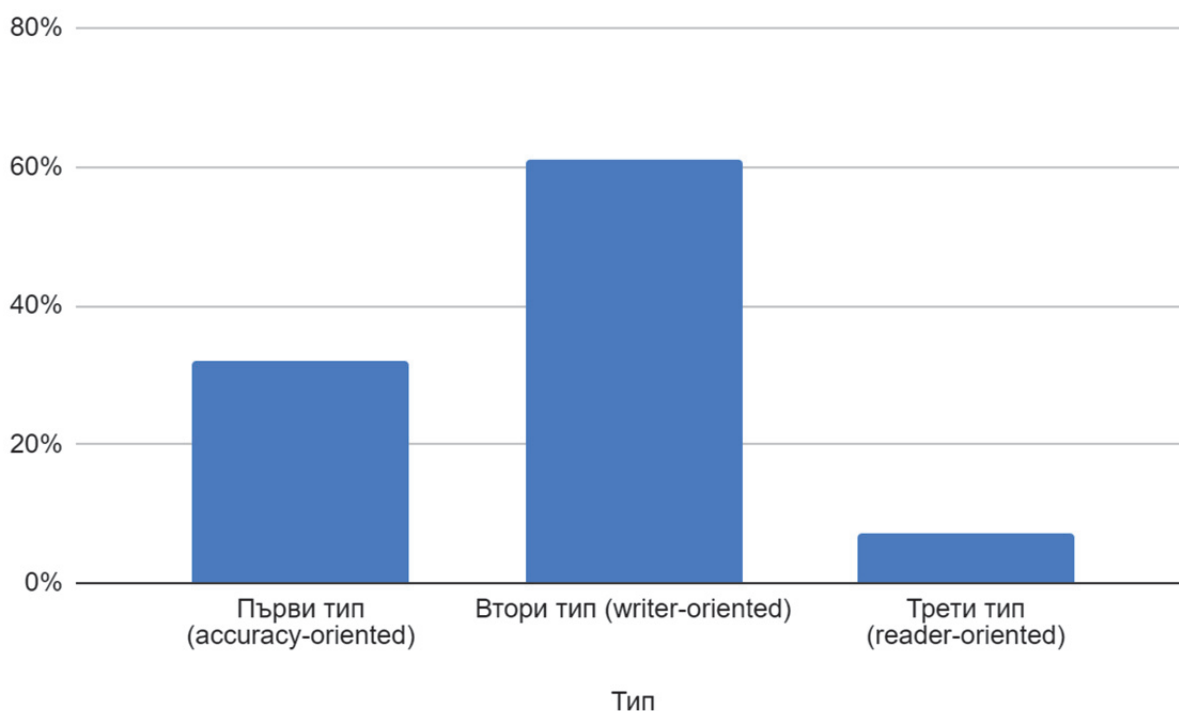
ПРАГМАТИЧНИ ФУНКЦИИ НА ХЕДЖ МАРКЕРИТЕ В АНГЛИЙСКИЯ КОРПУС

За целите на дисертацията бе адаптиран полипрагматичният модел на Хайланд (1998). Силното влияние на теорията за прототипа върху модела на Хайланд означава, че между различните типове *хеджсинг* е възможно да има известно застъпване, затова се спряхме на следните три типа *хеджсинг*, като сметнахме, че границите между тях ни се струват най-ясно очертани: първият тип е ориентиран най-вече към прецизността на изказването (*accuracy-oriented*); чрез втория тип авторът цели да се предпази от изказването си по някакъв начин (*writer-oriented*); а третият тип е ориентиран по-скоро към читателя (*reader-oriented*), чрез него авторът цели да получи одобрението на читателя. Ще илюстрираме с някои примери:

- (1) The descriptive cross-linguistic literature on additive particles that function as discourse structuring devices is *sparse and scattered*, but *there do seem to be* commonalities between strategies in quite different languages, both from a geographic and a genetic point of view. (E2)
- (2) The facts presented here show that this account of the silence of PRO cannot work in general without saying that the locality domain for A-movement into a 0-position is different from the domain for A-movement into a non-0-position. (E1)
- (3) More broadly, I have shown that object symmetry can vary according to verb class, an empirical fact that has not been considered in previous work on object symmetry. (E4)

В (1) авторът се стреми към прецизност на изказването, за това говорят прилагателните *sparse and scattered* (частични и разпилени), както и глаголът *seem* (изглежда), засилен от инверсията. (2) започва с *the facts presented here show* (фактите, представени тук, показват...) и е пример за втория тип *хеджсинг*, който цели да предпази автора от ефекта, който изказването може да окаже върху читателя. Оставяйки фактите да говорят сами за себе си, авторът остава скрит и по този начин се опитва да се предпази от евентуална критика. В (3) авторът

очаква съдействието на читателя или по-точно казано – да спечели читателя на своя страна и той/тя да приемат резултатите от представеното изследване (*more broadly, I have shown that* (по-общо казано, показах, че...), *can* (може да/е възможно да), *an empirical fact that has not been considered in previous work on* (емпиричен факт, който досега не е бил вземан предвид в предишни изследвания).

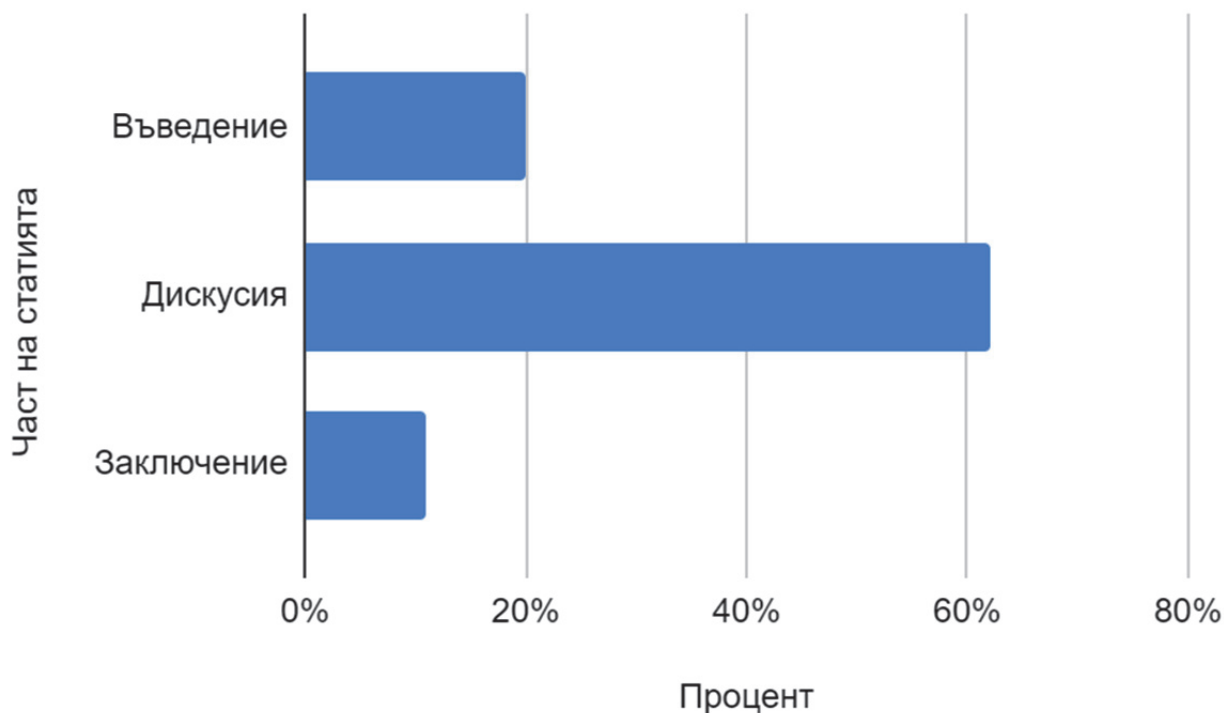

Фигура 2. Прагматични категории в английския корпус

Фигура 2. представя обобщените накратко резултати от таблица В.2 в приложенията. Става ясно, че най-предпочитаният от всички автори тип *хеджинг* в целия английски корпус е вторият (*writer-oriented*). Или при 61% от случаите, в които имаме *хеджинг*, авторите са го използвали, за да се защитят. При 32% от случаите те са били загрижени за прецизността на изказването си, а едва при 7% са се опитвали да спечелят благоразположението на читателя. Донякъде това не е никак изненадващо, тъй като вторият тип се използва, когато авторът се чувства несигурен в твърдението си и смята, че трябва да се защити (Hyland 1998: 170). Целта на научната статия е да представя нови открития, теории, размисли пред научната общност. А за да се превърне *новото* в установен научен факт, най-напред е необходимо да бъде спечелено одобрението на общността. В този смисъл е съвсем

логично, че на авторите им се налага превантивно да се защитят чрез употребата на *хеджинг*.

ХЕДЖИНГ В НАУЧНОИЗСЛЕДОВАТЕЛСКАТА СТАТИЯ

Фигура 3. Концентрация на хеджинг в научната статия

Резултатите от английския корпус сочат, че концентрация на *хеджинг* имаме предимно там, където авторите дискутират и интерпретират резултатите си (*discussion sections*) – 62%. Заклученията на статиите съдържат едва 11%, а въведенията – 27% от всички случаи на *хеджинг* (вж. таблица С.2 в приложенията).

РЕЗУЛТАТИ ОТ БЪЛГАРСКИЯ КОРПУС ХЕДЖ МАРКЕРИ НА НИВО ИЗРЕЧЕНИЕ

Таблица С.1 в приложението представя вида и броя на средствата, които бяха идентифицирани като хедж маркери в шестте статии, които съставят българския корпус. В таблицата са представени средствата, които се открояват с най-голяма честота на употреба. От нормализираните данни виждаме, че В6 е статията, съдържаща най-много *Хеджинг*. В В6 имаме средно по 27 хедж маркера на страница. Веднага след нея се нарежда В4 със средно по 25 хедж маркера на страница, а след това В3 и В5 – с по 23 и 21 хедж маркера средно на страница. За разлика от тези четири статии обаче, В1 и В2 показват много по-ниска честота на употреба – приблизително по 12 и 17 хедж маркера на страница. Само В3 е публикувана в различно периодично издание, така че не бихме могли да отдадем забелязаните разлики в честотата на употреба на хедж маркерите между статиите на различните периодични заглавия (на изискванията за оформление например). На пръв поглед също така изглежда, че статиите, публикувани през 2011/2012 г., като цяло използват малко по-малко хедж маркери от тези, публикувани през 2019 г. Въпреки това, би било добре подобно впечатление да бъде проследено допълнително в друг корпус, създаден специално с целта да проследи употребата на хедж маркери в диахронен план. Съдейки по ексцерпирания материал понастоящем, бихме могли да отдадем разликите в употребата на хедж маркерите на индивидуалния стил и предпочитания на българските автори. За това говори и фактът, че самите издания не налагат свои изисквания за стила, следователно авторите имат свобода на изразяване в академичната си проза. Интересен е фактът, че всички автори, чиито текстове участват в българския корпус, представляват различни български университети и Българската академия на науките, което може да е показателно за авторския стил в различните институции. Такава една позиция е необходимо да бъде допълнително изследвана.⁵

⁵ Ползена бе бележката на един от членовете на научното жури, че с оглед на размерите на общността ни и движението ни между различните институции, това наблюдение е малко вероятно.

ПРАГМАТИЧНИ ФУНКЦИИ НА ХЕДЖ МАРКЕРИТЕ В БЪЛГАРСКИЯ КОРПУС

Дисертационният труд разглежда следните три прагматични категории, или три типа *хеджинг*: първият тип е ориентиран най-вече към прецизността на изказването (*accuracy-oriented*); чрез втория тип авторът цели да се предпази от изказването си по някакъв начин (*writer-oriented*); а третият тип е ориентиран по-скоро към читателя (*reader-oriented*). Нека ги разгледаме в следните три примера от българския корпус:

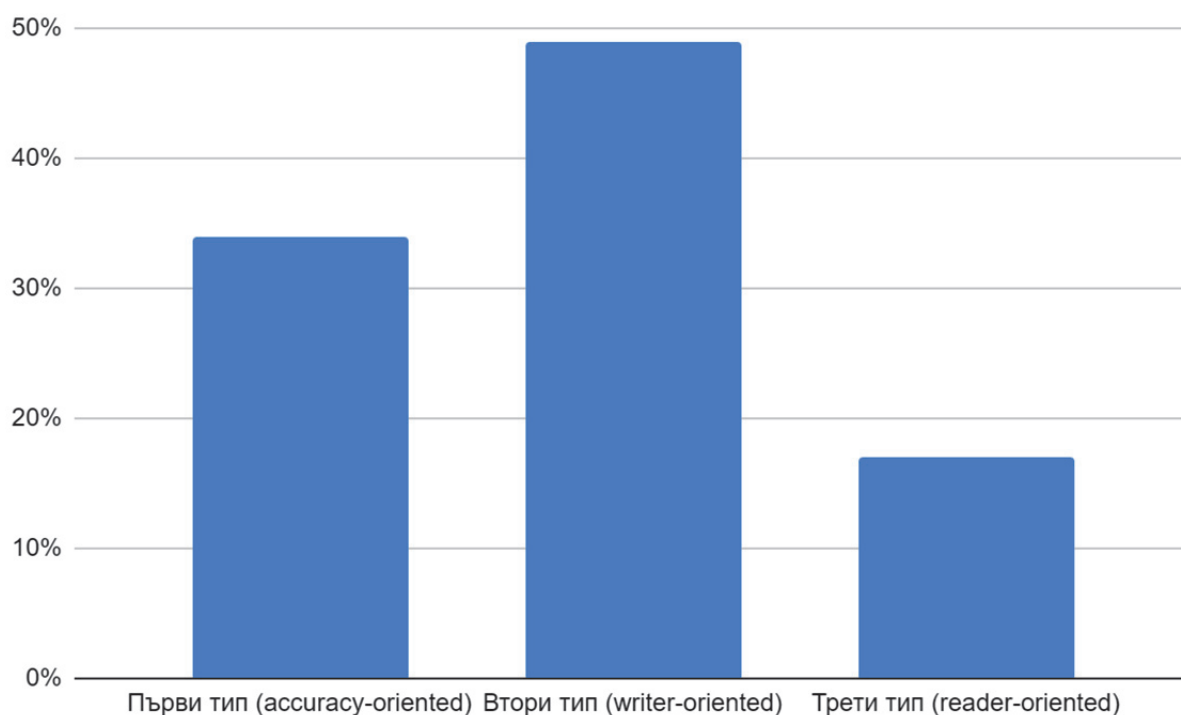
- (1) Като цяло би могло да се каже, че към този момент съществува известно съгласие между различните автори относно броя на грамемите, съставлящи категорията на адресива в историческия корейски език. (B3)
- (2) В граматичните изследвания още се сочи, че когато се означава неделима принадлежност, не може да се използват предикативно пълните притежателноместоименни форми [...]. (B4)
- (3) Очевидно е, че в една анкета не може да се включат всички речеви маркери, интересувачи научния екип. (B1)

(1) е пример за *хеджинг* от първия тип, тъй като за автора прецизността на изследването, изглежда, има най-голям приоритет (*като цяло, би могло да се каже, че, към този момент*). В (2) авторът остава скрит, т.е. чрез употребата на хедж маркери авторът е безучастен наблюдател, който не върши действието (*в граматичните изследвания още се сочи, че, се означава, се използва*). А в (3) главната цел на автора, изглежда, е да накара читателя да се съгласи, че твърдението, което му е поднесено като *очевидно*, е наистина очевидно и за него. (3) застрашава *лицето* на читателя и включва известна доза риск за автора, но подобни ходове обикновено са доста премерени, както ще видим – този тип *хеджинг* се използва по-рядко и от българските автори.

Фигура 4. представя визуално резултатите, обобщени в таблица С.2 в приложенията. Ясно се вижда, че типът *хеджинг*, с който най-често си служат българските учени, или в 50% от случаите, е вторият тип, който е ориентиран към автора и цели да го предпази по някакъв начин (*writer-oriented*).

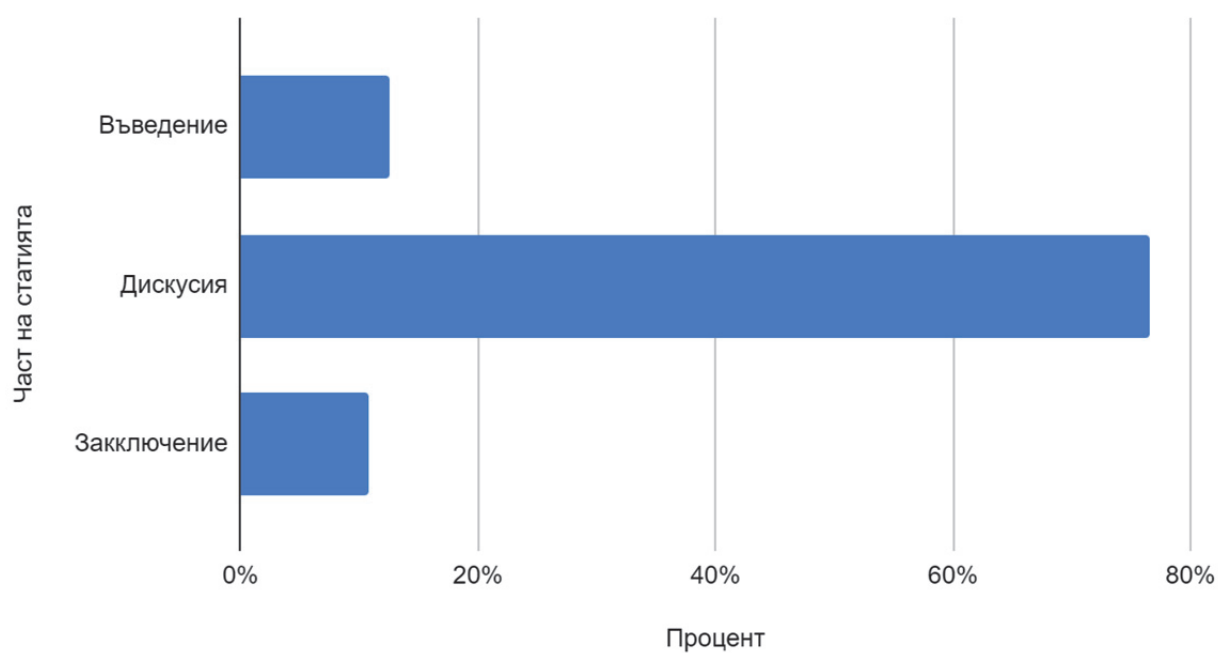
Резултатите ясно показват още, че следващият тип прагматичен *хеджинг*, употребяван с най-голяма честота в българския корпус

(34%), е този, чийто приоритет е прецизността (*accuracy-oriented*), а на последно място (17%) е третият тип *хеджинг* (*reader-oriented*).

Фигура 4. Прагматични категории в българския корпус

ХЕДЖИНГ В НАУЧНОИЗСЛЕДОВАТЕЛСКАТА СТАТИЯ

Фигура 5. Концентрация на хеджинг в научната статия

Резултатите от анализа на българския корпус сочат, че концентрация на *хеджинг* имаме предимно там, където авторите дискутират и интерпретират резултатите си (*discussion sections*) – почти 80% от всички случаи на *хеджинг* са намерени в тази част на шестте статии. Въведенията на статиите съдържат 13%, а заключенията – едва 11% от случаите на *хеджинг*. Получените резултати са в съответствие не само с резултатите за английския корпус, но и с предишните проучвания, разгледани във Втора глава на дисертационния труд (Фигура 5).

В заключение, резултатите от проведените анализи на българския корпус могат да бъдат обобщени по следния начин. Като цяло преобладаващите средства, които са използвани най-често в ролята на хедж маркери, са: предимно глаголи в деятелен залог, на второ място са страдателните форми, заедно с наречията и прилагателните имена. Установена е връзка между честотата на употреба на наречия и тази на прилагателни. Иначе казано – изглежда, че ако един автор често употребява наречия с цел *хеджинг*, същият автор използва и повече прилагателни със същата цел. Авторите в корпуса употребяват *хеджинг* чрез изрази в различна степен, докато всички използват групи от изрази (*кълстери*) еднакво пестеливо. Мотивацията за употребата на втория тип *хеджинг* (*writer-oriented*) обикновено е израз на предпазливост. А резултатите за частите на научната статия, в които откриваме концентрация на *хеджинг* (*discussion section*), съответстват на наблюденията на много изследователи (Hyland 1998: 153-4; Salager-Meyer 1994: 156; Vassileva 1997/ 2011: 206). Индивидуалните предпочитания на авторите изглеждат най-правдоподобното обяснение за различията в честотата на употреба на хедж маркери. Така представени, резултатите за българския корпус разкриват, от една страна, видни и стабилни прилики в употребата на хедж маркери, но в същото време свидетелстват за някои съществени разлики. Тоест, въпреки че академичният дискурс има определени правила, има достатъчно място за проявата на личния стил и предпочитания на авторите.

КРОСЛИНГВИСТИЧЕН АНАЛИЗ НА ПОЛУЧЕНИТЕ РЕЗУЛТАТИ ОТ АНГЛИЙСКИЯ И БЪЛГАРСКИЯ КОРПУС

Резултатите за английския корпус могат да бъдат обобщени по следния начин. Открити са средно по 25 хедж маркера на страница, като за по-голямата част от статиите достигаха до близо 30 хедж маркера на страница. По отношение на различните езикови средства, кои-

то имат потенциала да изразяват *хеджинг* в английски, най-често срещани хедж маркери са: наречията, прилагателните, изразите и др. Авторите от английския корпус изразяват *хеджинг* по-рядко чрез страдателни форми (в корпуса всъщност преобладават деятелните) и чрез модални глаголи (които са използвани само веднъж или два пъти средно на страница, само с едно изключение, макар че английският език разполага с много по-голямо разнообразие от модални глаголи, както ще видим по-нататък). Клъстерите са използвани също с ниска честота средно по един на страница във всяка статия. Както вече обяснихме, поради своята натовареност клъстерите са използвани консервативно и това изобщо не е изненадващо, напротив – показва, че английските учени са наясно и с това как биха били приети от читателя. По отношение на прагматичните функции на типовете *хеджинг* в английския корпус, забелязахме силна тенденция авторите да предпочитат втория тип (*writer-oriented*) – 61%. Почти два пъти по-малко са случаите на *хеджинг* от първи тип и едва 7% – тези от третия. По отношение на мястото в научните статии, където се наблюдава най-голяма концентрация на хедж маркери, резултатите съответстват на литературата (Hyland 1998: 153-4; Salager-Meyer 1994: 156; 1997/ 2010: 136; Василева 1997/ 2011: 206) – най-засилена употреба на *хеджинг* (69%) имаме в частта от изложението, която интерпретира резултатите (*discussion section*), след нея се нарежда уводната част – с 20% и най-накрая заключението – с 11%.

Резултатите за българския корпус могат да бъдат обобщени по следния начин. Общата гъстота на хедж маркерите е средно между 21 до 27 маркера на страница във всяка от шестте статии на български. По отношение на различните езикови средства, с които българските автори изразяват *хеджинг*, най-често срещани хедж маркери са: формите на страдателен залог (в българския корпус наблюдаваме балансирана употреба на активни и пасивни форми); наречията и прилагателните (установена е зависимост между тяхната употреба – авторите, които предпочитат да изразяват *хеджинг* чрез прилагателни, прибъгват и към по-честа употреба на наречия); клъстерите (използвани са предпазливо и в сравнение с останалите изразни средства; използвани с цел *хеджинг*, клъстерите са употребени много по-рядко – между веднъж и четири пъти средно на страница). Що се отнася до прагматичните функции на *хеджинг* в българския корпус, от трите типа най-употребяваният е ориентираният към писателя (*writer-oriented*) – почти 50%, след него с най-висока честота на употреба е първият – ориентираният към прецизността на изказването (*accuracy-oriented*) –

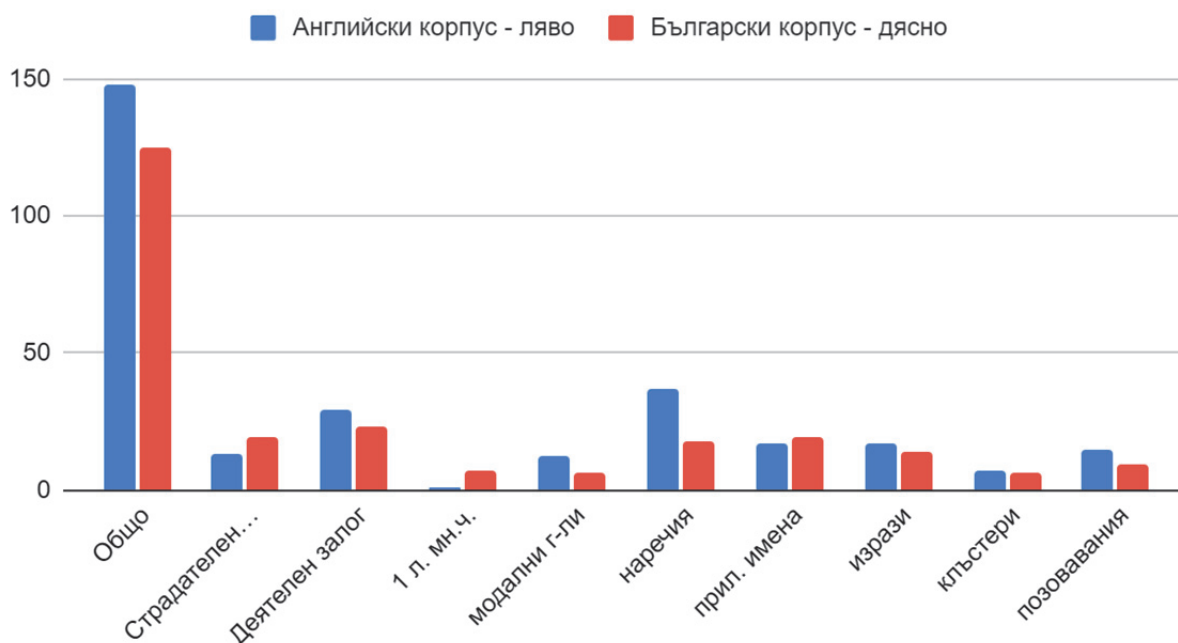
34%, а третият тип, ориентираният към читателя, е на последно място – със 17% честота на употреба. По отношение на мястото в научните статии на български, където се наблюдава най-голяма концентрация на хедж маркери, резултатите съответстват на литературата (Василева 1997/ 2011: 206), като най-засилена употреба на *хеджсинг* (почти 80%) наблюдаваме в частта от изложението, която интерпретира резултатите (*discussion section*), след нея се нарежда уводната част с 13% и най-накрая заключението – с 11%.

Но колко предсказуеми или изненадващи са установените резултати за всеки от изследваните езици? Интересно за английския корпус е, че е наблюдавана сравнително слаба употреба на пасивни форми с цел *хеджсинг*, особено като имаме предвид, че предишни изследвания свързват пасивните форми с имперсоналността и отбелязват, че тя допринася за обективността в академичното писане (Hyland 1998: 171-172). По тази причина е изненадващо, че в английския корпус авторите са прибегвали по-рядко към страдателния залог, когато са искали да изразят *хеджсинг*. А предвид изобилието от изследвания върху модалните глаголи в англоезичната литература (Hyland 1998; Grabe and Kaplan 1997/2010; Coates 1983; Palmer 1979; и други), които коментират потенциала на тези форми да изразяват *хеджсинг*, е изненадващо, че в ексцерпирания емпиричен материал не е установена по-застъпена употреба на модалните глаголи в английския език. Освен това, на базата на разгледания емпиричен материал установихме, че разликите в честотата на употреба на хедж маркери в различните статии най-вероятно се дължат на лични авторови предпочитания. Интересно за българския корпус е, че въпреки традиционните за академичния стил предписания, с които сме свикнали, съществува място за изразяване на индивидуални предпочитания и личен стил на авторите на академична проза.

Обикновено българският език се счита за по-директен от английския. Сравнението на резултатите от двата корпуса обаче показва, че не само са установени случаи на *хеджсинг* в български, а и че данните не са толкова по-различни от тези за английски (средно на страница откриваме по 21 и съответно по 25 хедж маркера на български и на английски респективно), също така и че английските и българските учени изразяват *хеджсинг* с приблизително едни и същи средства.

В този раздел сравняваме резултатите от двата корпуса, за да установим приликите и разликите в начините, по които английските и българските изследователи използват *хеджсинг*. Фигура 6 илюстрира резултатите, обобщени в приложенията В.1 и С.1.

Обобщени резултати за двата корпуса

Фигура 6. Съпоставка на средствата, които изразяват хеджинг в английски и български език

ХЕДЖИНГ ЧРЕЗ СТРАДАТЕЛЕН ЗАЛОГ В АНГЛИЙСКИ И БЪЛГАРСКИ ЕЗИК

Резултатите за *хеджинг* чрез пасивни форми изглеждат така: английските автори, изглежда, не разчитат толкова много на тях за изразяване на *хеджинг*, докато употребата на същите средства при българските автори изглежда далеч по-балансирана (в българския корпус авторите използват и деятелен, и страдателен залог почти равностойно). В английските статии пасивните форми са използвани не повече от два пъти на страница. Това е валидно за всички статии в английския корпус, с изключение на Еб, чийто автор изразява *хеджинг* чрез формите на страдателния залог средно по шест пъти на страница. Ето защо бихме могли да заключим, че в английския ни корпус като цяло авторите предпочитат да изразяват *хеджинг* с други средства, въпреки че пасивните форми имат голям потенциал да служат като хедж маркери, връзката на пасива с имперсоналността позволява на авторите да не се обвързват докрай с изказванията си (Hyland 1998: 77). За разлика от английските статии, в българските наблюдаваме близки стой-

ности между честотата, с която авторите употребяват деятелни и страдателни залогови форми – съответно по 7 и 4 форми средно на страница. Тези изводи са съответствие с препоръките на Мавродиева и Тишева за баланс между страдателен и деятелен залог (2014: 131).

ХЕДЖИНГ ЧРЕЗ ПЪРВО ЛИЦЕ МНОЖЕСТВЕНО ЧИСЛО НА АНГЛИЙСКИ И БЪЛГАРСКИ

Преди да сравним двете категории, е необходимо да направим две уточнения. Едното касае морфологичните особености на двата езика, а второто – връзката между единствено и множествено число за изразяване на гласа на автора. При анализа на данните беше взето предвид, че в български глаголят има маркери за лице и число, за разлика от английски. От прагматична гледна точка, това прави интересна употребата на местоимението за първо лице множествено число в допълнение към маркирания за лице и число глагол. Важно е да го отбележим, защото – както вече установихме, – дали авторът ще предпочете да е на преден план, или да използва средства, така че да остане скрит, има значение, когато определяме наличие на *хеджинг*. За целите на анализа са отчетени всички глаголни форми в първо лице множествено число, които сме счели, че изразяват обекта на изследване, без значение дали имаме наличие на личното местоимение в същото лице и число. Наясно сме обаче, че освен като хедж, маркери формите в първо лице множествено число биха могли да бъдат тълкувани като съзнателен избор на автора – така например тези форми могат да бъдат използвани като маркер за скромност пред останалата академична общност (Hyland 1998: 64). Също така сме наясно, че на български традиционно в научния стил се предпочитат формите в множествено число пред тези в единствено. Литературата е изследвала обстойно многообразието от значенията на формите в първо лице множествено число (вж. Мавродиева и Тишева 2014; Vassileva 1998; 2002; Vassileva и Shaw 2009). С други думи, дали авторът предпочита да говори от първо лице множествено число, има значение за настоящия анализ, защото именно тези глаголни форми биха играли ролята на хедж маркери за български.

Резултатите на глаголните форми от първо лице множествено число за английски и за български се различават значително, както е видно от Фигура 6. В английските статии авторите почти никога не изразяват *хеджинг* чрез личното местоимение за множествено число, докато в статиите на български имаме 65 случая на глаголи в първо

лице множествено число. Тази е и най-сериозната разлика, установена в настоящата дисертация. Решихме да проведем и допълнителен анализ на тези данни, за да проверим дали ниската честотност на формите за първо лице множествено число в английски и честотата, с която се употребяват на български, може да отразява предпочитания глас на автора.

Знаем, че в американски английски авторите на научни статии често използват личното местоимение за първо лице единствено число – подобни употреби понякога дори се насърчават (Starfield 2015: 255-256), докато за български Василева отбелязва, че множественото число на глаголните форми е за предпочитане (1998: 166). За да се проучи този въпрос по-обстойно, за английски бяха отчетени всички случаи на местоименните форми за първо лице единствено (*I*) и множествено (*we*) число. Резултатите са представени в таблица D.1 в приложението.

Анализът установи, че авторите на E4 и E5 предпочитат да говорят от първо лице единствено число – бяха отчетени 30 употреби за E4 и 35 за E5 на личното местоимение (*I*). Но очакванията ни не бяха оправдани за останалите статии, включени в корпуса. Авторите на E1 и E2 използват личното местоимение за единствено число (*I*) само 5 и 4 пъти съответно, а това за множествено число (*we*) – по 5 пъти във всяка от двете статии. А авторите на E3 и E6 не използват нито една от двете форми на личните местоимения (с изключение на E3, където *I* е отчетена веднъж). Оказва се, че очакванията ни не са оправдани за четири от шестте статии в английския корпус. Вероятното обяснение за това е, че вероятно тези четирима автори са предпочели побезличен стил на изразяване. Такова *отсъствие* на автора е било коментирано и в предишни изследвания (Geertz 1988: 9). Оказва се, че в английски авторът не говори само с личното местоимение за единствено число (*I*), нито си служи с това за множествено число (*we*). Това дава основания да заключим, че авторите чувстват, че имат свобода доколкото да използват личното местоимение за единствено число (*I*), или напротив. Установихме, че употребата на местоимението за множествено число (*we*) като цяло е ограничена в английския корпус, което, от своя страна, намалява потенциала на това средство да бъде употребено в ролята на *хеджинг*.

За разлика от английския корпус, в българския авторите предпочитат да говорят, като използват глаголни форми от първо лице множествено число. Както виждаме в таблица D.1, тези случаи във всяка една от статиите на български имат висока честота на употреба. В че-

тири от шестте български статии, а именно – В3, В4, В5 и В6, глаголните форми за първо лице множествено число преобладават, а те са, както следва – 50, 17, 14 и 19 във всяка статия. Това ни кара да предположим, че българският автор предпочита да прилага *хеджинг* чрез множествените глаголни форми, тъй като традиционно такъв е и гласът на автора в българските научни статии.

Всъщност, както е показано и в таблица D.1, в над половината от случаите глаголните форми в първо лице множествено число изразяват *хеджинг*. За разлика от английски, в български тези форми се оказват изключително подходящо изразно средство, с което авторите могат да си служат. Тъй като обектът на дисертационния труд е прилагането на *хеджинг* в английски и български, различните значения на местоименните или глаголните форми за множествено число остават извън обсега на настоящата работа.⁶

Можем обаче да приведем следните данни в полза на заключението по-горе. В едно свое изследване Василева проследява употребата на личните местоимения за единствено и множествено число в корпус от английски, немски, френски, руски и български текстове и подчертава, че изборът на автора се определя от прагматични причини (1998: 165). За български тя установява, че от 28 анализирани статии цели 22 използват „ние“ и само 1 използва „аз“, което я кара да заключи, че българските учени предпочитат да си служат с първо лице множествено число (Vassileva 1998: 166). Това предпочитание е ясно изразено и в нашите резултати, обобщени в таблица D.1. Според Василева обаче, в английски авторът предпочита местоименните форми за първо лице единствено число (Василева 1998: 167). Това не се потвърждава от настоящия корпус, тъй като, както обяснихме по-горе, във всичките шест статии от английския корпус няма единно мнение – имаме наличие на единствено, както и на множествено число, а двама от авторите са предпочели безлични форми.

Старфилд (2015) отбелязва как е била принудена да промени своя публикация, която първоначално е била написана в първо лице единствено число. Въпреки че за американския английски, както установихме вече, е напълно допустима такава употреба, редакторите на сборника, в който тя иска да се включи, връщат работата ѝ със забележката да използва първо лице множествено число. Старфилд твърди, че както на учените, така и на студентите по академично писане им е трудно да се справят с *неписаните правила* на академичното пи-

⁶ За повече информация относно различните значения на личните местоимения в английски вж. Хайланд (1996), вж. още Василева (2002).

сане на английски, с които хората с течение на времето привикват, както и с *писаните* такива, които авторите четат в много ръководства и според които „академичното писане е *безлично, обективно, използва страдателния залог* и избягва личното местоимение в първо лице единствено число (Starfield 2015: 254-255). Така че всъщност, въпреки че употребата на първо лице единствено число в академичното писане на английски език е напълно приемлива за английски, би било погрешно да смятаме, че това е нормата. Може би донякъде това може да обясни защо тези форми не преобладават в английския ни корпус.

Но дори и за български приведените резултати показват, че изборът на множественото число не трябва да се приема като фиксиран или предопределен. Както беше споменато, това е така в четири от шестте български статии (В3, В4, В5 и В6), но не и в Е1 и Е2, което говори, че и на български има известна свобода на избор.

Наблюденията на Мавродиева и Тишева са, че като цяло употребата на местоимения не е висока в научното писане (2014: 127). Освен това авторите твърдят, че местоименията, които се използват често, са показателните и неопределителните местоимения, а не личните (2014: 128). Отбелязват също, че в българския научен стил не е прието да говорим от първо лице единствено число, защото според тях „в научното писане не е важно кой е авторът, а идеите, които се излагат, и затова първо лице единствено число почти не се използва” (Мавродиева и Тишева 2014: 131).

ХЕДЖИНГ ЧРЕЗ МОДАЛНИ ГЛАГОЛИ В АНГЛИЙСКИ И БЪЛГАРСКИ ЕЗИК

Според Фигура 6 английските автори употребяват *хеджинг* чрез модални глаголи средно веднъж или два пъти на страница, с изключение на Е1, която се откроява с четири хедж маркера на страница. В българския корпус авторите използват два пъти по-малко хедж маркери в сравнение с английския корпус, където това се случва по веднъж на страница. Авторът на В1 не използва модални глаголи като хедж маркери изобщо – вероятно е да прибегва до други изразни средства. Освен това модалността не се ограничава само до модални глаголи. Епистемичните наречия и прилагателни също често пъти изпълняват функцията на хедж маркери. Таблица С.1 обаче ясно показва, че резултатите за тези категории не са много по-различни. В групата на наречията или тази на прилагателните са отчетени не повече от две средства средно на страница. Така че е по-вероятно точно този

автор като цяло да използва *хеджинг* по-рядко в своята академична проза. Това заключение се потвърждава от резултатите в таблица С.1.

В английския корпус бяха намерени следните модални глаголи в ролята на хедж маркери: *can, could, may, might, should*, и *would*, и няколко изолирани употреби на *must*. Докато в българския корпус бяха намерени предимно *може да* и *трябва да*. Необходимо е да отчетем следното несъответствие между английски и български. В българското езикознание *може да* (който на английски би могъл да означава: *can, could, may* или *might*) се счита за полумодален глагол, а *трябва да* (който на английски би могъл да означава: *need to, should, have to, must, ought to*) се разглежда или като полумодален глагол (Пашов 1994: 166), или като лексикален заключителен модификатор, периферен спрямо грамемата умозаключително наклонение във функционално-семантичната категория субективна модалност (Куцаров 1989: 104) (Койнакова л.к.)⁷.

Модалността е сложна област на изследване сама по себе си и за двата езика. Всъщност, според Пъркинс (1983: 4), „изучаването на модалността е като да преминеш през претъпкана стая, без да настъпиш някого“ (цит. в Namsaraev 65), а прибавим ли и *хеджинг* полето на изследване става само по-обширно. Независимо от това, епистемичните значения са тези, които най-често са свързвани с осъществяването на *хеджинг* (Hyland 1998: 44).

Това, което може да обясни ниската честота на употреба на модални глаголи в българския корпус, е именно фактът, че тъй като не разполагаме с разнообразието на английските модални глаголи, вероятно българските учени използват други членове на категорията на модалността – като различни лексикални и синтактични средства или дори условното наклонение, или прибягват към съвсем различни хедж маркери. Русева (2022) изследва модалното значение „възможност“ и неговите реализации в съвременния български език от гледна точка на функционално-семантичната теория. В своя труд тя установява, че категорията на модалността е съставена от основни и периферни членове (донякъде напомня теорията за прототипа), както и че мястото на модалните глаголи в българския език е по-скоро в периферията на категорията (6). Това обяснява защо българските учени употребяват модални глаголи като хедж маркери два пъти по-рядко в сравнение с английските си колеги.

⁷ За български епистемичните значения на модалните глаголи са проучени от Койнакова (вж. 2011; 2013а; 2013b).

ХЕДЖИНГ ЧРЕЗ НАРЕЧИЯ В АНГЛИЙСКИ И БЪЛГАРСКИ ЕЗИК

Получените резултати за наречията като средства, с които може да се изрази *хеджинг*, показват отчетлива разлика между английския и българския корпус. Въпреки че, както вече видяхме, наречията се използват от българските автори като хедж маркери, резултатите показват, че английските учени прибягват до тях поне два пъти по-често. В същото време прави впечатление, че българските автори имат по-балансиран подход, когато става дума за квалифициране на техните твърдения чрез наречия или прилагателни (както вече отбелязахме, авторите, които предпочитат да изразяват *хеджинг* чрез прилагателни, прибягват и към по-честа употреба на наречия).

Предишни изследвания подкрепят идеята, че различните езици (българският е сравнен с английския, немския, френския и руския, вж. Василева (1998) изразяват *хеджинг* с подобни средства. Струва ни се интересно да проверим по-отблизо по какво си приличат и по какво се различават начините, по които английските и българските учени използват наречията като хедж маркери.

Като използвахме резултатите от таблиците В.1 и С.1, преброихме наречията в двата корпуса. Броят в английския корпус показва, че са използвани общо 40 наречия, а този в българския – общо почти 20 наречия. Въпросът, който си зададохме, е: Дали английските автори разчитат на по-голямо разнообразие от средства в тази категория в сравнение с българските? За да отговорим на този въпрос, беше проведен минианализ, като приложихме подхода *type/token* от корпусната лингвистика (Gries and Ellis 2015: 232) – или колко уникални единици се срещат в данните и колко често.

Преброяването на данните в тази категория доведе до следните резултати. Беше ни интересно да разберем дали има известна степен на припокриване между използваните лексикални единици, особено на онези, които имат по-висока честота на употреба. Въпреки че този анализ беше заложен на по-късен етап, а не априори, резултатите ни се сториха интригуващи и ще ги дадем накратко.

Резултатите от анализа на английския корпус показват 181 уникални единици (*types*), от които 101 се срещат само веднъж, а останалите 80 се срещат два или повече пъти. Някои примери според честотата на употреба в низходящ ред: *however* (27), *thus* (16), *therefore* (13), *more likely* (12), *also* (10), *only* (10), *at least* (9), *especially* (9), *perhaps* (8) и др.

Резултатите от анализа на българския корпус показват 94 уникални единици (*types*), от които 56 се срещат еднократно, а 38 се срещат два или повече пъти. Някои примери според честотата на употреба в низходящ ред: *само* (10), *най-често* (8), *винаги* (5), *единствено* (5), *именно* (5), *обикновено* (5), *предимно* (5) и др.

Английските *however*, *thus* и *therefore* съставляват над половината от уникалните единици и обикновено са използвани от авторите като средство за насочване на читателя. Но бърза справка с българския корпус за техните преводни еквиваленти (*следователно*, *ето защо*, *по този начин*) показва, че на български са употребени само три пъти. Това предполага значителна разлика не само в това колко често английските и българските автори използват наречия като хедж маркери, но и че използват тази *стратегия* да обговорят различни аспекти на своето писане.

Освен това, тъй като *more likely* (по-вероятно) има относително висока честота на употреба в английския корпус, изглеждаше като подходящ кандидат да проверим за други единици с подобни значения. За целта се консултирахме с Оксфордския речник на английския език и установихме, че *more likely* може да е близко по значение на следните единици (*types*) (в скоби е показано колко пъти са открити в корпуса, като заедно с *most likely* общо възлизат на 28 или 15% от уникалните единици за английски): *less likely* (3), *likely* (4), *possibly* (1), *presumably* (2), *reasonably* (2), *similarly* (4).

Прегледахме българските резултати в тази категория и за възможен превод – например *вероятно*, *възможно*, *допустимо* и получихме следните резултати: *възможно* (1), *вероятно* (1), *потенциално* (1). Това донякъде говори за междуезикови различия в начина, по който наречията се използват на английски, спрямо начина, по който те се използват на български.

Резултатите показаха и че българските автори имат склонността да използват наречията за количество и честота. На български авторите нямат нищо против да изразят сигурност като използват *винаги* например – наречието е използвано 5 пъти, докато в английския корпус – само 2.

Обикновено (5) може да се преведе на английски като *usually* или *generally*. Тези два преводни еквивалента бяха потърсени в английския корпус. Открихме само две употреби на *usually*. За сметка на това бяха установени цели 9 употреби на *generally* (в търсенето включихме и синонимни фрази като *in general* и *more generally*).

Най-често е превъзходната степен на *често* или *often* на английски. В българския корпус бяха намерени следните форми: *често* (5), *по-често* (3), *най-често* (8) и *много често* (1), или общо 17 единици. Когато съпоставихме получените резултати с тези от английския корпус, установихме сравнително ниска честота на употреба на преводния еквивалент *often* – само 4 случая.

От проведения анализ бихме могли да извадим следните изводи. В английския корпус авторите използват наречия с цел *хеджинг* почти два пъти по-често от авторите, включени в българския корпус. Не само това, а и репертоарът от средства е много по-разнообразен в английски в сравнение с български, поне що се касае до нашия емпиричен материал. И накрая, съвсем условно, бихме могли да отбележим, че между двата езика наблюдаваме отчетливи разлики в начина на употреба на наречия с цел *хеджинг* – авторите от английския корпус предпочитат да насочват читателя с използваните средства от тази категория, докато не можем да кажем същото за тези от българския корпус.

Проведеният допълнителен анализ не би могъл да бъде категоричен, но определено представи нови идеи за по-задълбочени бъдещи изследвания.

ХЕДЖИНГ ЧРЕЗ ИЗРАЗИ И КЛЪСТЕРИ НА АНГЛИЙСКИ И БЪЛГАРСКИ ЕЗИК

Резултатите за категорията на изрази и клъстери употребявани като хедж маркери в английския и българския корпус, обобщени във Фигура 6 показват приликите между двата корпуса. Като цяло, английските автори са склонни да използват изрази и клъстери малко по-често от българските, но последните не изостават много. В таблица В.1 виждаме общо 17 броя изрази и 6 броя клъстери в английските статии в сравнение с 14 броя изрази и 6 броя клъстери за българските статии (вж. таблица С.1).

Както е обяснено по-подробно в Четвърта и Пета глава на дисертационния труд, една от основните характеристики на *хеджинг* е, че повече от един хедж маркери могат да бъдат групирани по два или три (Salager-Meyer 1994: 154-155; Hyland 1996a: 259). Такива групи от изрази, които изразяват *хеджинг* наричаме клъстери, по примера на Хайланд (1998: 150-152). От друга страна, изразите, които идентифицирахме в ролята на хедж маркери също бяха сравнително дълги (т.е. съставени от множество думи). Друга особеност на изразите, които

авторите често използват в академичната си проза е, че приличат на формули до такава степен, че звучат почти клиширано

Някои примери от английския корпус:

*it is not at all clear how (E1), in other words (E2) *the same multiword expression also appears in E4, in that sense (E2), let us consider (E4), note that (E4), the analysis predicts that (E5), in some cases (E5), as expected (E5)*

Някои примери от българския корпус:

а както знаем (B2), най-вероятната причина за (B2), вярно е, че (B2), по изключение (B2), на първо място по значимост (B2), не може да се говори за (B3), в известен смисъл (B3), иначе казано (B3), общоприето е мнението, че (B5), както е известно (B5)

Те често се срещат в академичната проза и смятаме, че тяхната формулировка ги прави много удобни средства за изразяване на *хеджинг*. Авторите и в двата корпуса демонстрират различна склонност да разчитат на този тип средства. Изразите са употребени в английските статии средно между два и четири пъти на страница. Докато същите са употребени малко по-икономично от българските учени – броят им варира между един и четири случая средно на страница.

Може да се каже, че клъстерите представляват множество случаи на *хеджинг* едновременно. Освен това те не могат да бъдат отделяни един от друг без да загубят своя смисъл или ефекта, които постигат заедно. Например:

Примери от английския корпус:

No convincing reason to believe otherwise has been presented. (E1)
** Не е представена убедителна причина да вярваме в обратното.*

how preliminary the quantitative perspective provided here is, there is still an interesting tendency emerging here with regard to... (E2),
** Колкото и да е предварителна предоставената тук количествена перспектива, все пак се появява интересна тенденция по отношение на...*

The present study is an attempt to shore up this empirical gap... (E3)

** Настоящото изследване е опит да се запълни тази емпирична празнина...*

*This transcript has the primary advantage of having a high degree of ecological validity. (E3) * Транскрипта има главното предимство да притежава висока екологична валидност...*

Despite these flaws, some data is better than no data (E3)

** Въпреки недостатъците си, наличието на някакви данни е за предпочитане пред противното...*

*I will leave to further work a full accounting of these pragmatic principles and their operation. (E5) * Ще оставя за по-нататъшна работа пълното отчитане на тези прагматични принципи и тяхното действие.*

Примери от българския корпус:

В това няма нищо необичайно, дори е логично, като имаме предвид, че... (B2) Въпреки това обаче в редки случаи се налага... (B2).

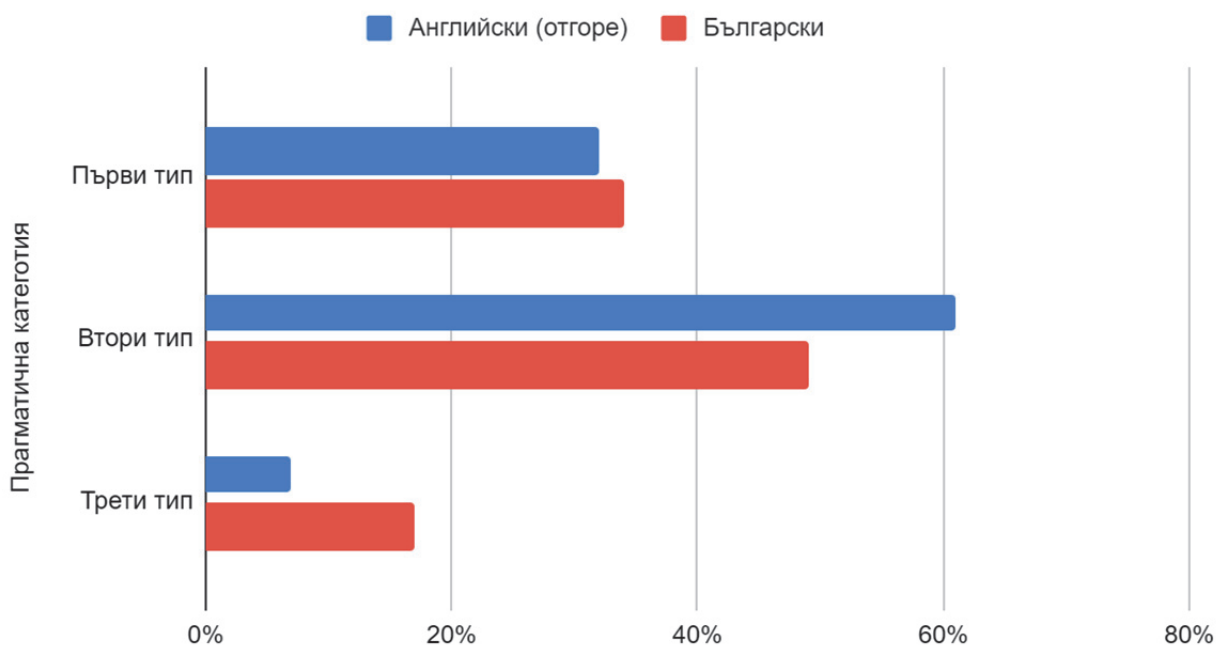
Именно поради натовареността, която притежават, клъстерите са използвани и най-пестеливо както от английски, така и от българските автори. Резултатите в таблица В.1 и таблица С.1 подкрепят това твърдение. За всяка статия във всеки от двата корпуса авторите са използвали клъстерите само по веднъж на страница. Това убедително показва, че както английските, така и българските автори трябва са наясно колко взискателни са тези средства към читателя, и че има реален риск да бъдат прекомерно използвани и да застрашат *лицето* на читателя (да бъдат възприети като FTAs).

ПРАГМАТИЧНИ ФУНКЦИИ И КОНЦЕНТРАЦИЯ НА ХЕДЖИНГ

Тук ще обърнем внимание на различните типове *хеджинг*. Те бяха вече подробно разгледани в резултатите от английския корпус, както и в резултатите от българския корпус. Затова само накратко ще припомним, че първият тип *хеджинг* е ориентиран към прецизността на изказването (*accuracy-oriented*); чрез втория тип авторът цели да се предпази от изказването си по някакъв начин (*writer-oriented*); а тре-

тият тип е ориентиран по-скоро към читателя (*reader-oriented*). Фигура 7 визуално сравнява резултатите за трите прагматични категории в двата корпуса.

Обобщени данни за английски и български

Фигура 7. Прагматични категории в английския и българския корпус

Изглежда съвсем ясно, че английските и българските автори са привърженици на втория тип *хеджинг* (*writer-oriented*), като в английските статии в процентно съотношение резултатите показват над 60% в негова полза, а за български – почти 50%. Тези резултати ни дават всички основания да заключим, че за авторите и на двата езика е от първостепенно значение да се предпазят от прекомерното обвързване с твърденията си (защото се опасяват, че твърденията им могат да бъдат опровергани). Това, от своя страна означава, че българските автори се тревожат малко по-малко от английските си колеги. Но като цяло и английските, и българските учени смятат, че новостите в науката, които техните статии представят на академичната общност, трябва да бъдат обговорени (защитени) чрез хедж маркери, за да ги предпазят от опровержение. Тези резултати заслужават специално внимание и тук ще разгледаме по-отблизо някои от примерите:

- (1) Както се забелязва (1a), асоциираният от адресантите образ най-често (1b) е един от най-честите, който се използва и ло-

гически се отнася към антонимния корелат на признака в оксиморонната структура. (B2)

(2) Coordination may be (2a) defined to refer to the function of syntactically (2b) conjoining at least (2c) two, more or less (2d) symmetrical (2e) constituents to form a new (2f) constituent, following similar (2g) definitions by Mithun (1988) (2h) and Haspelmath (2004b) (2i). (E2)

* Координацията може да бъде (2a) дефинирана така че да се отнася до функцията на синтактично (2b) свързване на поне (2c) две, повече или по-малко (2d) симетрични (2e) съставни части, за да се образува нова (2f) съставна част, следвайки подобни (2g) дефиниции на Mithun (1988) (2h) и Haspelmath (2004b) (2i). (E2)

Чрез пример (1) авторът на B2 приканва читателя сам да си направи заключения. Това е интересен случай (такива примери изобилстват в корпуса), в който авторът се дистанцира от твърдението си чрез безличния израз в (1a). Така, както е представено твърдението в (1), то предполага, че всеки друг на мястото на читателя би си извадил същото заключение. Дистанцирането от изказването е една от характерните черти на типа *хеджинг* ориентиран към писателя (*writer-oriented*) (Hyland 1998: 170). Като че ли отговорността е прехвърлена на читателя, във всеки случай тя стои далеч от автора.

На пръв поглед пример (2) изобилства от изрази (наречия, прилагателни, които ограничават или по друг начин обговарят твърдението), които – при различни обстоятелства – биха били достатъчно основание да определим типа *хеджинг* като ориентирано към изказването, или *хеджинг* от първи тип (*accuracy-oriented*). На ниво изречение обаче има два индикатора, които ни доближават до типа ориентиран към автора (*writer-oriented*). А именно *може да* (2a), както и двете препратки – (2h) и (2i). Препратките прехвърлят отговорността за твърдението към академичната общност, защото чрез тях авторът се позовава на предварително установени знания. При втория тип *хеджинг* връзката между писателя и твърдението се размива (Hyland 1998: 171).

Стойностите за *хеджинг* от първия тип, ориентирания към прецизността (*accuracy-oriented*), са почти идентични и за двата езика. За английски те са 34%, а за български – 32%. Това означава, че за ста-

тиите и в двата корпуса прецизността е на второ място по важност, след потребността на авторите да се предпазят. Следните примери помагат да се илюстрира допълнително това наблюдение:

(3) Интересен детайл (3a) в българската реч е, че ако (3b) определено числително име пояснява нелично съществително име от мъжки род, то (3c) второто тогава е в нормативната си бройна форма [...] съществителното „губи“ (3d) бройната си форма и се употребява (3e) в множествено число. (B6)

(4) The descriptive cross-linguistic literature on additive particles that function as discourse structuring devices is sparse (4a) and scattered (4b), but there do (4c) seem (4d) to be commonalities between strategies in quite (4e) different (4f) languages, both from a geographic and a genetic point of view (4g). (E2)

Пример (3), обяснява „как стоят нещата“ във вече приети от научната общност постановки и това е цялостният му ефект. В (4) прилагателните (4a) *букв. *рехави/ частични* и (4b) *разпилени (като критика към предишни изследвания)* изразяват критика към текущото състояние на използваната теория, но след това инверсията в (4c) подчертава надеждността на твърдението. Клъстерът в (4g) указва желаната от автора гледна точка, или как според него трябва да се разглежда казаното. Описанието на наличните до момента изследвания и уточняването на това как според автора трябва да се възприеме дадено твърдение са някои от основните характеристики на ориентирания към прецизността (*accuracy-oriented*) тип *хеджинг* (Hyland 1998: 165).

Резултатите за българския корпус показват, че авторите също са използвали значително повече *хеджинг*, ориентиран към читателя – 17% – в сравнение с английските данни – 7%. Ориентираният към читателя трети тип *хеджинг* крие и най-голям риск за автора. Той е и най-взискателен към читателя. Изглежда авторите на английските статии са по-загрижени да не извършат действие, с което биха могли да застрашат лицето на своите читатели (FTAs). Въпреки това е факт, че, поради натовареността си, третият тип *хеджинг* е най-малко предпочитаният и за двата корпуса. Някои примери включват:

(5) От изключително значение за защита на тезата, че (5a) притежателните местоимения са лексикални периферийни експликатори във функционално-семантичното поле на детерминацията, е не

само аргументът, че (5b) пълните форми могат да се членуват (5c), но и становището (5d), че нечленуваните форми изразяват лексикално-семантична определеност, която, на първо място, е обусловена от семантичната структура на този вид местоимения. (B4)

(6) Here, I focus on (6a) passivization as a diagnostic, though various other diagnostics are cited in the literature (6b), such as object marking, relativization, and word order (Baker 1988, Rugemalira 1991, Alsina and Mchombo 1993, Marantz 1993, Schadeberg 1995, Ngonyani 1996, 1998, Moshi 1998, Thwhala 2006, Zeller and Ngoboka 2006, Marten, Kula, and Thwhala 2007, Reidel 2009, Jerro 2015, 2016b) (6c).

Клъстери като този в (5a) могат да бъдат много изискващи от читателя. Грозева отбелязва, че често пъти хедж маркерите, които тя нарича *завоалиращи изрази*, могат да бъдат изразявани и чрез формите на повелителното наклонение (2011: 104-110). И за английски, и за български, третия тип *хеджинг* често се изразява чрез директно обръщение към читателя или формите за първо лице единствено число, или чрез тези за първо лице множествено число, като впечатлението е, че нещо, извън контрола на автора, налага наблюдаваните обстоятелства.

Пример (6) по-горе илюстрира как чрез местоимението за първо лице единствено число авторът излиза на преден план. Доколкото се среща, третият тип *хеджинг* изкарва на преден план междуличностните отношения между участниците в академичния диалог.

По отношение на резултатите за частите на научната статия, в които откриваме висока концентрация на *хеджинг*, а именно при тълкуване на резултатите (*discussion section*), съответстват на наблюденията на много изследователи (вж. Hyland 1998: 153-4; Salager-Meyer 1994: 156). С настоящето изследване можем да включим и нашите наблюдения, базирани на резултатите от българския корпус.

ОБОБЩЕНИЕ

Целта на крослингвистичния анализ бе най-напред да обобщи основните резултати получени от извършените анализи на английския и българския корпус, а след това и да ги съпостави. Сравнението целеше да открие приликите и разликите в начините, по които английските и българските учени използват хедж маркери в своята академична проза.

Някои от основните средства за изразяване на *хеджинг*, които бяха обсъдени: страдателен и деятелен залог, лични местоименни форми за първо лице единствено и множествено число, както и, поради морфологични особености на английски и български, глаголи в първо лице множествено число, модални глаголи, наречия, изрази и групи от изрази, клъстери.

Изненадващо или не, оказва се, че англичаните демонстрират по-активна роля в писането си, докато българските постигат по-скоро баланс между пасивните и активните форми на глагола. Въпреки че за английския език няма общоприето предпочитание за установяване на авторския глас чрез „I“ в английския корпус, гласът определено не се установява чрез формите „ние“. В известен смисъл това вероятно ограничава полезността на „ние“ като ресурс, подходящ за хеджиране на английски. За разлика от това, българските автори се насърчават и наистина използват „ние“ не само за утвърждаване на своя авторски глас, но и като чист ресурс за разширяване на репертоара им за хеджиране. Но както е отбелязано по-горе, би било погрешно да се заключи, че това прави избора на авторски глас за български фиксиран или предварително определен. Би било по-добре да тълкуваме констатациите като склонност към „ние“, а не като определено предпочитание. В английския изглежда има по-голямо разнообразие от модални глаголи, от които да избирате, така че не е изненадващо, че българските учени хеджират два пъти по-малко чрез модалните глаголи (а в целия български корпус преобладават два единични модални глагола: може да и трябва да). В настоящия корпус англичаните са склонни да използват наречия/наречия два пъти повече от българите. Резултатите показват, че не само честотата на приложение е по-голяма в английския, но изглежда, че двата езика имат различно разположение при хеджиране чрез тези средства – в английския има тенденция да се използват изключително често съчинителни наречия, докато в българския това е не е така. Степента на семантично припокриване между двата езика и наречието/наречието, използвани за хеджиране, опреде-

лено е въпрос, който си заслужава да бъде поставен. Това обаче е извън обхвата на настоящата дисертация. Многословните изрази са удобни средства за хеджиране и в двата езика, а също така често са фрази, които се срещат с известна честота в академичното писане като цяло. Има малка разлика между използването на многословни изрази между английски и български. Това може да сочи към универсални прилики на дискурса на академичното писане за двата езика, особено предвид формуловия им характер.

И накрая, подобен по важност както за английските, така и за българските автори изглежда е ориентираният към писателя тип прагматично хеджиране. Това показва, че над всички причини за решението за хеджиране както английските, така и българските автори поставят самозащитата. До него се нарежда необходимостта от прецизност чрез хеджиране, ориентирано към точността. Най-малко предпочитан и в двата езика е ориентираният към читателя тип, което не е неочаквано предвид факта, че той е и най-застрашаващият лицето. Българите обаче изглежда са малко по-малко загрижени за естеството на този тип прагматично хеджиране и използват ориентираното към читателя хеджиране малко по-либерално от английските си колеги.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

В последната глава на дисертацията обобщаваме изводите, до които изследването ни е довело. Седма глава от работата е организирана по следния начин. Започва с теоретичния принос към понятието *хеджинг*, който настоящото изследване има. Следват поуките от приложените методи на изследване, които биха могли да послужат на читателите, които биха предприели подобни проучвания в бъдеще. Въпреки че това не е основен фокус на дисертацията, следващият раздел споделя някои педагогически насоки, които биха могли да бъдат от полза при преподаване на английски за академични цели или, като цяло, преподаването на английски като чужд език. След тях са очертани ограниченията на изследването. Главата завършва с насоки за бъдещи изследвания, които се появиха в резултат на проведените анализи и си струва да бъдат задълбочени. Накрая е представен списък с основни приноси моменти на дисертационния труд.

Както споменахме в обзора на литературата във Втора глава, изследванията върху понятието хедж са фокусирани предимно върху английски (Schröder and Zimmer 1997/2010: 252-53). Разбира се, публикувани са някои по-скорошни крослингвистични изследвания: на литовски (Kalėdaitė and Pieczulis 2010), френски (Marshman 2010), български (Petkova 2013; Petkova 2016), чешки (Dontcheva-Navratilova 2014), испанско-арабски (Andrusenko 2015), арменски (Mkhitaryan and Tumanyan 2015), полски (Hryniuk 2018), кюрдски (Bapir 2018), китайски (Chen and Jun Zhang 2017), виетнамски (Nguyen Thi Thuy 2018), испански (Mur-Dueñas 2021), пакистански английски (Shafqat et al. 2022).

Въпреки това, в по-голямата част от изследванията по темата все още остават тясно обвързани с английски (дори съпоставителните обикновено разчитат именно на английски). Заслужава да се отбележи, че в света има над 7 000 езика. Като част от човешкото поведение, употребата на хедж маркери, както видяхме, е универсална и се среща във всеки език, следователно една теория, която цели да опише понятието *хеджинг*, не може да се основава само на английски. Бихме могли да разберем още по-добре измеренията на обекта на изследване, само ако насърчим провеждането на повече крослингвистични изследвания. Настоящата дисертация е само една стъпка в тази посока.

Добре би било да обърнем внимание и на една празнота по отношение на явлениято в българското езикознание, а именно – неговото име. В етимологията на самата дума откриваме идеята за *защита*. Значението на думата *хеджинг* може да бъде проследено до неговия

протоиндоевропейски корен **kagh-*, който означава *хващам, хващам; ракута, ограда*, но неговото преносно значение започва да се използва през 14-ти век (Etymonline). Интересното е, че тъй като живеят плет (каквото е и буквалното значение на *hedge*) често е бил използван за скривалище от престъпници, думата придобива отрицателна конотация (Etymonline). Въпреки че не мисля, че днес има подобни негативни измерения, поне що се отнася до контекста на академичния дискурс, може лесно да се проследи как в значението на *жив плет, ограда* или *заграждение за животни*, може да има не само идеята за *приютяване, подслон* или *защита срещу нещо*, но и предпазване от критика или опасност от опровержение на казаното пред академичната общност.

Вероятно *хеджинг* съществува във всеки един език, но с каква честота на употреба или с какви средства се изразява, според морфологичните, синтактичните или прагматичните особености на даден език, това са основните въпроси, които заслужават внимание.

В изследване от 2011 г. Грозева разглежда кохерентността в академичния дискурс в теоретичната рамка на текстовата лингвистика. По-конкретно, тя се интересува от кохерентността, постигната чрез „въвеждащи и свързващи думи, изрази и изречения“ (2011: 104-106). Грозева настоява за разграничение между тази група, от една страна, и „оценъчните и завоалиращи изрази“ (2011: 106), от друга. Настоящата дисертация не прави такова разграничение, нито по-голямата част от литературата върху *хеджинг*, която разглежда вметнатите изрази, свързващите думи, фрази и изречения, и оценъчните изрази, всички от които се смята, че могат да изразяват *хеджинг*. Според мен, ако вметнатите изрази *помагат на читателя да свържат, организират, оценят или развият отношение* към текста (Vande Kopple 1997: 2), тогава по някакъв начин те също влияят върху читателя и изразяват *хеджинг* в по-малка или по-голяма степен.

Доказателствата, които представих в тази дисертация, ме карат да заключа, че терминът, предложен от Грозева – *оценъчните и завоалиращи изрази* (2011: 106), – не е неподходящ. Единствената уговорка, която бих искал да направя – и тя е важна, струва ми се – е да се уверя, че става ясно, че *хеджинг* не се употребява с цел да направи твърденията неясни, а по-скоро приоритет на хедж маркерите е да не се твърди повече (или по-малко) отколкото искаме да кажем.

В заключение бих искала да предложа следната дефиниция за *хеджинг*. Чрез *хеджинг* или хедж маркерите казваме точно това, което имаме предвид, независимо дали мотивацията ни е: прецизност на из-

каза; липса на доказателства или знания за по-категорично изказване; несигурност или желание да не се обвързваме с изказването си; подбуда да се защитим от евентуалното опровержение на идеите ни; търсене на одобрението на читателя. Чрез *хеджсинг* авторите на академична проза правят новите си твърдения по-приемливи за, и съответно те биват утвърждавани от, академичната общност.

КОМЕНТАР ВЪРХУ МЕТОДИТЕ НА ИЗСЛЕДВАНЕТО

В този раздел споделяме някои особености, които затрудняват или усложняват изследвания от дисертацията обект. На първо място поставям силната обвързаност на явлението *хеджсинг* с контекста, което значително усложнява процеса по идентифициране на хедж маркерите. Донякъде това бе причината да заложим на качествения анализ. И все пак смятаме, че теоретичната рамка, а именно адаптирания полипрагматичен подход на Хайланд (1998), бе надежден избор, тъй като е базиран на теорията на прототипа, и освен това чрез него успяхме да мотивираме решенията на авторите, използващи *хеджсинг*.

Съществуващите инструменти като Wordsmith (Scott 2022) и автоматизираният инструмент на Omizo и Hart-Davidson Hedge-o-matic (Omizo и Hart-Davidson 2016) са интригуващи, разбира се, но въпреки това на този етап не смятаме, че идентифицирането на хедж маркери е осъществимо в голям корпус от данни. Две са причините за това – първата е, че средствата за изразяване на *хеджсинг* са най-разнородни, не се ограничават до морфологични или синтактични такива, а също така знаем, че една и съща форма може да изпълнява ролята на хедж маркер или не.

Вярваме, разбира се, че количественият анализ дава интригуващи и впечатляващи по мащаба си резултати, но смятаме, че *хеджсинг* се поддава много по-добре на качествен анализ. Именно благодарение на качествения анализ на емпиричния материал, успяхме да проучим някои от различията при употребата на *хеджсинг* в английски и български език. Чрез него научихме, че въпреки традиционните предписания на академичния стил, характерни за всеки от двата изследвани езици, авторите разполагат с известна свобода и възможност за проява на личния си стил на изразяване.

Процесът на кодиране на данните беше значително улеснен с помощта на Google Spreadsheet и функцията за валидиране на данни на клетките, което доведе до лесно търсене в различните категории от средства, които изразяваха *хеджсинг* в анализирания корпуси. Иден-

тифицирането, кодирането на хедж маркерите и определянето на прагматични категории трябваше да бъдат извършени едновременно. Всяка от статиите в двата корпуса беше обработена по предварително изграден шаблон с легенда, която подробно описва решенията, взети в процеса на кодиране на данни.

Електронната таблица за всяка статия съдържа: таблица за броя на средствата във всяка категория; таблица с обобщените данни и техните нормализирани стойности; таблица, която описва всяка от съставните части на една статия и хедж маркерите, отчетени в нея; и отделна таблица, съдържаща броя за прагматичните категории. След завършване на работата по всеки от корпусите, данните за всеки от тях бяха обобщени в една обща таблица, където впоследствие бяха създадени различни фигури, които да представят нагледно установените резултати. Всички тези стъпки улесниха последния етап – съпоставянето на получените данни за английския и българския корпус, за да може да бъде извършен крослингвистичния анализ. Много от взетите решения се основават на опит и грешка, така че се надяваме, че тази информация би могла да бъде от полза за колеги, които биха искали да започнат да работят по темата на дисертационния труд.

ПЕДАГОГИЧЕСКИ ПОСЛЕДИЦИ

Както стана ясно, *хеджинг* е явление, което може да бъде изразено чрез различни средства, което прави познаването му изключително важно не само за изучаващите английски език като чужд (EFL) или за специални цели (ESP), но дори за межкултурната комуникация и превода. Ето защо е жалко, че явлението често е пренебрегвано в съвременната педагогика (Hyland 1994), с изключение на някои източници, които предлагат полезни предложения за преподаването на понятието.

Суейлс например предлага няколко начина, които биха намерили приложение в класната стая (Swales 1990). Така например учащите могат да бъдат информирани за макроструктурата (IMRD) на научната статия (Swales 1990: 213-14) и да им бъде поставена задачата да допишат заключението на дадена предварително примерна статия. Втора задача, която може да бъде приложена има следния сценарий: преподавателят прави презентация пред учениците, точно както би направил на участие в конференция; след това учащите дискутират, задават въпроси и пр; следва смяна на ролите – учащите приемат ролята на автори на научната статия и – подхождайки с необходимото

ниво на предпазливост (чрез разнообразието от хедж маркери) – я довършват, като обговарят твърденията си (Swales 1990: 224-8).

Друго педагогическо проучване предлага различни задачи, които биха повишили чувствителността на учащите към наличието на хедж маркери и биха им помогнали да ги използват в собственото си писане. Тук включваме идентифициране на хедж маркери, съпоставяне на употребата на хедж маркери в различни езици, редактиране на текст, чрез вмъкване на хедж маркери, превод на текстове, съдържащи хедж маркери, от родния език на учащите на английски, както и заличаването на хедж маркери в примерни текстове (Mkhitarayan и Tumanyan 2015).

Резултатите от дисертацията ясно очертават аспектите на обекта на изследване, както и някои прилики и разлики при употребата на *хеджинг* в английския спрямо българския език. Изводите ни биха могли да бъдат превърнати в конкретни инструкции, насочени към студентите по академично писане или превод, но също и към студенти, които възнамеряват да градят академична кариера.

Познаването на явлението е необходимо и важно за развитието на компетенциите на учащите. Описаните по-горе възможности за практическото прилагане в класната стая, биха могли да послужат само като ориентир за генерирането на други педагогически прийоми. Въпреки че педагогическият аспект излиза извън обхвата на настоящия анализ, като дългогодишен преподавател по преподаване на английски език като чужд (EFL) и английски за специални цели (EAP) смятам, че дисертационния труд прави някои изводи, които биха се оказали полезни и в тази насока.

Както вече видяхме, *хеджинг* не е явление, което може да бъде изразявано от строго един и същи средства. Ето защо е важно това да бъде отчетено в процеса на преподаване, както и да изградим у учащите чувствителност към ефекта, при използването на хедж маркери (какво разбираме за мотивацията на автора, когато използва *хеджинг*). Би могло да се окаже едновременно интересно и полезно да се изследва прозата на учащите, под ръководството на преподавателя, като се обърне по-специално внимание на гласа, с който те избират да говорят на своите читатели. Това може да помогне на учащите да вземат по-съзнателни решения и да имат мотивиран избор при усвояването на академичните норми за писане на английски и български език.

ОГРАНИЧЕНИЯ

Двата корпуса с текстове в сферата на лингвистиката, събрани за целите на дисертацията, биха могли да бъдат разширени. Направените до момента изводи, не бива да бъдат приемани като валидни за всички автори на академична проза за английския или българския език. Те трябва да се приемат като показателни за текстовете, ексцерпирани за целите на двата корпуса.

Независимо от това, изводите са базирани на резултатите от проведените задълбочени анализи и като такива са достатъчно интригуващи, за да оправдаят по-нататъшно изследване в по-обширен корпус. Относително малкият размер на двата корпуса бе наложен от контекстуалния характер на явлениято, което прави процеса на идентифициране на хедж маркерите трудоемък. Независимо от това, един по-голям корпус в бъдеще би могъл да потвърди изводите изведени в дисертационния труд.

Вторият начин, по който всяко проучване върху теорията за *хеджинг*, включително настоящото, може да бъде подобро е засилване на надеждността при кодирането. Какво по-точно имаме предвид? Една от причините за избора на научноизследователски статии в областта на лингвистиката беше, че – най-напред изобилстват предимно изследванията в точните науки, но и – собственоръчното идентифициране на хедж маркерите донякъде предполага кодиращият данните да бъде експерт в сферата на селектирания емпиричен материал, за да може с по-голяма точност да определи дали в даден текст действително има наличие на *хеджинг*. Въпреки тази мярка, проучването щеше да има полза от ангажирането на втори кодер, още един експерт в сферата на лингвистиката, за да може процесът на кодиране да бъде подложен на проверка (*intercoder reliability check*).

Вземайки всичко това предвид, бяха положени усилия да за повишаване на валидността при процеса кодиране, като бяха проведени консултации с двама експерти (един за английски и един за български език) след приключване на кодирането, за да бъдат решени всички проблемни случаи.

Трябва да се отбележи, че не всички изследователи на *хеджинг* споделят стъпките, които са предприели за повишаване надеждността на своя метод на кодиране. Омизо и Харт-Дейвидсън го правят, обаче, и коментират, че техният онлайн инструмент за откриване на хедж маркери, Hedge-o-matic, работи с точност между 80-86%. Тези стой-

ности не са достатъчно високи, като се има предвид, че идентифицирането е автоматизирано.

Освен това, Hedge-o-matic не поддържа други езици освен английски, което го прави неподходящ за крослингвистични изследвания, като предприетото в настоящата дисертация. Дали откриването и класифицирането на случаите на *хеджсинг* трябва да се извършва автоматизирано или собственооръчно, и дали интеркодерът може да засили надеждността на резултатите, не може да бъде напълно отчетено и установено – проблемът остава неразрешен. При всеки анализ съществува известна доза субективност.

Важен фактор при ексцерпирането на корпуса бе статута на начинаещи или опитни учени в областта. По-конкретно, предишни изследвания са доказали, че съществуват разлики в честотата, с която опитните учени и начинаещите използват *хеджсинг* (Nyland 1998: 218). За да противодействаме на този фактор, се постаряхме да включим само статии, за които бе възможно да установим, че са написани от учени с известен опит. Еталонът бе учени, които са придобили или са в процес на придобиване на своята докторска степен, или такива, които са по-напреднали в академичната си кариера. Въпреки това, трябва да признаем, че не винаги е било възможно да бъдем сигурни в информацията, която можеше да бъде открита онлайн, и е допустимо да има по-сериозни разлики в *опита* на подбраните автори. Това ограничение в селекцията на статиите, съставляващи корпусите, също означаваше, че факторът *опит* на автора не може да бъде изследван като част от целите, които си поставихме.

БЪДЕЩИ ИЗСЛЕДВАНИЯ

В процеса на анализ на данните имаше моменти, в които възникваха интересни въпроси, които се наложи да оставим извън обхвата на дисертационния труд и следователно не получиха отговор. Тук поставяме два от тях, които считаме, че притежават потенциала да бъдат проучени в бъдещи изследвания.

Първо, би било интересно да се намери метод за изследване на влиянието на хедж маркерите на над изреченското ниво. В рамките на даден параграф в анализираниите текстове имаше отделни случаи, в които наблюдавахме изречения с по-малко на брой хедж маркери от други съседни изречения. Онова, което ни направи впечатление е, че например предходните изречения, с по-висока концентрация на хедж маркери, сякаш проправяха пътя на следващите изречения, които –

поради по-ниската честотност на употреба на хедж маркери – правеха впечатлението за по-категорични изказвания (ако разгледани извън контекста на параграфа).

Второ, интересен момент е как бележките под линия/бележките в края на статията, заедно с препратките и цитатите, играят ролята на хедж маркери. Изследванията върху *хеджинг* често пъти изключват от корпусните данни не само таблици, фигури и резюмета, но и бележки под линия/бележки в края на статията и препратки. Тази практика обаче може да се окаже погрешна и да накара изследователите да пропуснат важни доказателства за това какъв ефект имат хедж маркерите в академичните текстове.

Някои изследвания се съсредоточават точно върху тези начини на изразяване на *хеджинг*. Техните резултати доказват, че авторите използват също толкова хедж маркери, когато цитират, колкото и в основния текст на своите научни статии (Afros и Schryer 2009). Изследвана е и връзката между хедж маркерите и позоваванията в текста, като Ди Марко и Мърсър (2004) смятат, че хедж маркерите, открити в непосредствена близост до позоваванията, могат да помогнат при установяването на реторичната цел на последните.

Въпреки че са оставени извън обхвата на настоящото изследване, вярваме, че както бележките под линия/бележките в края на научните статии, така и препратките и позоваванията, могат да носят *хеджинг* значение точно както останалата част на текста. Те заслужават внимание и е необходимо да бъдат допълнително изследвани в бъдещи проучвания по темата (от особен интерес е семантиката на глаголите, въвеждащи позовавания например).

Заслужава да се отбележи, че в света има над 7 000 езика. Като човешко поведение, хеджирането е универсално и следователно една теория за хеджирането не може да се основава само на английски. Можем да разберем напълно хеджирането само чрез разнообразие от межкултурни и междуезикови изследвания. Настоящата дисертация е само стъпка в тази посока.

Хеджинг е явление присъщо на всеки език, но доколко се използва или средствата, които даден език предоставя за целта, се различават, както настоящото изследване показва. Трябва ли да приемем тогава, че в българския език няма понятие, което да съответства или да се припокрива с *хеджинг* или да изпълнява подобни функции? Не мисля.

Както стана дума в началото на дисертацията, понятието е доста непознато по отношение на българския език и българското езикознание няма специален термин за него. В едно по-ранно проучване

(Petsova 2011) и след консултация с колеги, експерти по английски език и експерти по български език, разменихме идеи за понятия, които по някакъв начин приличат на хедж маркерите в български език. Едно такова понятие е понятието *модификатор*. За модификатори смятаме „основните структурни елементи на функционално-семантичното поле или средствата, използвани за изразяване на семантичното съдържание на категорията“ (Куцаров 29). Въпреки това, при по-задълбочено проучване на възможността двете понятия – *хеджинг* и *модификатор* – да се припокриват до някаква степен, установихме, че всъщност можем да приемем модификатор като по-широкото понятие, може би дори като категория, която включва *хеджинг*. Това се дължи отчасти на изводите, до които стигнахме в дисертацията, а именно, че понятието *хеджинг* носи много по-конкретно значение.

Явлението *хеджинг* е важна тема на изследване както в лингвистиката, така и в академичната комуникация. То спомага за изразяването на прецизност, обговаряне на твърденията и изразяване на заслужено уважение към членовете на академичната общност – характерни особености на академичния дискурс. Като участници в академичния дискурс, ние сме участници в диалог, хедж маркерите опосредстват гладкото провеждане на диалога. Участниците заявяват своите твърдения пред академичната общност така както знанията или фактите, с които разполагат, увереността в методите на изследване, която имат, им позволяват.

Поради тези причини темата продължава да привлича вниманието на лингвистите и до днес, и без съмнение ще продължава да го прави и занапред. Надяваме се дисертационния труд да бъде полезно четиво за изследователи с различни езикови интереси, както и да вдъхнови и други да продължат да изследват как авторите обговарят твърденията си с помощта на хедж маркери, т.е. как се стремят да кажат ни повече, ни по-малко, а точно онова, което искат.

ПРИЛОЖЕНИЯ

ПРИЛОЖЕНИЕ А

АНГЛИЙСКИ КОРПУС

- Jerro, Kyle. "Ingestive Verbs, Causatives, and Object Symmetry in Lubukusu." *Linguistic Inquiry*, vol. 50, no. 1, 2019, pp. 219-32.
- Konnerth, Linda. "Additive Focus and Additional Functions of Karbi (Tibeto-Burman) =tā." *Proceedings of the 38th Annual Meeting of the Berkeley Linguistics Society*, edited by Kayla Carpenter et al. CA: eLanguage (Linguistic Society of America). 2014, pp. 206-22.
- Longenbaugh, Nicholas. "Agreement Mismatch in Partitive Relatives." *Linguistic Inquiry*, vol. 50, no. 4, MIT Press, 2019, pp. 847-61.
- Philips, Jacob B. "Phonological Environment and the Social Evaluation of American English Sibilants." *Proceedings of the 44th Annual Meeting of the Berkeley Linguistics Society*. CA: eLanguage (Linguistic Society of America), 2018, pp. 243-56.
- Spence, Justin. "Code Switching and Mixed Language Genesis in Tiwi." *Proceedings of the 38th Annual Meeting of the Berkeley Linguistics Society*, edited by Kayla Carpenter et al. CA: eLanguage (Linguistic Society of America), 2014, pp. 448-63.
- Wood, Jim. "Against the Movement Theory of Control: Another Argument from Icelandic." *Linguistic Inquiry*, vol. 43, no. 2, 2012, pp. 322-30. https://doi.org/10.1162/LING_a_00089.

БЪЛГАРСКИ КОРПУС

- Alexova, Krassimira. „Изследване на връзки между езикови нагласи (върху данни от национална представителна анкета)“ *Научни трудове на ПУ „Паусий Хилендарски“ – Филологии*, кн. 1, част С, том. 50, 2012, стр. 70-83.
- Andreev, Anton. „Системи за изразяване на социално-личностни отношения в съвременния японски и съвременния корейски език.“ *Годишник на Софийския университет „Св. Климент Охридски“*, том. 104, 2011, стр. 345-58.
- Chakarova, Krasimira. „Към въпроса за аспектуалните ограничения при изразяването на прохибитивност в съвременния български език.“ *Научни трудове на ПУ „Паусий Хилендарски“ – Филологии*, кн. 1, част А, том. 57, 2019, стр. 99-110.
- Kutsarov, Konstantin. „Лексемният клас на числителното име според

морфологичния таксономичен принцип.“ *Научни трудове на ПУ „Паисий Хилендарски“ – Филологши*, кн. 1, част А, том. 57, 2019, стр. 91-8.

Sasheva, Verka. “За посесивността и детерминацията в българския език.” *Научни трудове на ПУ „Паисий Хилендарски“ – Филологши*, кн. 1, част А, том. 57, 2019, стр. 67-78.

Yanev, Voryan. „За експресивните алогизми в българските и английските образни сравнения (физически и психически характеристики на личността).“ *Научни трудове на ПУ „Паисий Хилендарски“ – Филологши*, кн. 1, част А, том. 49, 2011, стр. 118-34.

ПРИЛОЖЕНИЕ В

ТАБЛИЦА В.1

СРЕДСТВА, КОИТО ИЗРАЗЯВАТ ХЕДЖИНГ

Е1 2,569 думи	Хедж маркери	Глаголи	Страд. залог	Деятелен залог	1л. ед.ч.	Модални г-ли	Наречия	Прил. имена	Изрази	Клъстери	Позоваване
Общо	217	65	7	58	3	32	59	21	21	9	20
На 350 думи	30	9	1	8	0	4	8	3	3	1	3

Е2 5,033 думи	Хедж маркери	Глаголи	Страд. залог	Деятелен залог	1л. ед.ч.	Модални г-ли	Наречия	Прил. имена	Изрази	Клъстери	Позоваване
Общо	406	91	26	65	4	20	121	50	56	16	32
На 350 думи	28	6	2	5	0	1	8	3	4	1	2

Е3 5,590 думи	Хедж маркери	Глаголи	Страд. залог	Деятелен залог	1л. ед.ч.	Модални г-ли	Наречия	Прил. имена	Изрази	Клъстери	Позоваване
Общо	427	96	30	66	0	30	100	65	41	21	55
На 350 думи	27	6	2	4	0	2	6	4	3	1	3

ТАБЛИЦА В.2
ПРАГМАТИЧНИ КАТЕГОРИИ

Е1	Процент %	Общо	Въведение	Дискусия	Заклучение
Първи тип (<i>accuracy-oriented</i>)	36	24	8	15	1
Втори тип (<i>writer-oriented</i>)	55	36	4	25	7
Трети тип (<i>reader-oriented</i>)	9	6	2	4	0
Общо	100%	66	14	44	8

Е2	Процент %	Общо	Въведение	Дискусия	Заклучение
Първи тип (<i>accuracy-oriented</i>)	38	35	16	15	4
Втори тип (<i>writer-oriented</i>)	53	49	16	31	2
Трети тип (<i>reader-oriented</i>)	9	8	1	6	1
Общо	100%	92	33	52	7

Е3	Процент %	Общо	Въведение	Дискусия	Заклучение
Първи тип (<i>accuracy-oriented</i>)	34	41	7	29	5
Втори тип (<i>writer-oriented</i>)	63	75	8	60	7
Трети тип (<i>reader-oriented</i>)	3	3	0	2	1
Общо	100%	119	15	91	13

Е4	Процент %	Общо	Въведение	Дискусия	Заклучение
Първи тип (<i>accuracy-oriented</i>)	36	21	2	18	1
Втори тип (<i>writer-oriented</i>)	45	26	4	16	6
Трети тип (<i>reader-oriented</i>)	19	11	2	8	1
Общо	100%	58	8	42	8

Е5	Процент %	Общо	Въведение	Дискусия	Заклучение
Първи тип (<i>accuracy-oriented</i>)	18	14	5	7	2
Втори тип (<i>writer-oriented</i>)	73	56	7	40	9
Трети тип (<i>reader-oriented</i>)	9	7	1	1	5
Общо	100%	77	13	48	16

Е6	Процент %	Общо	Въведение	Дискусия	Заклучение
Първи тип (<i>accuracy-oriented</i>)	28	26	7	2	13
Втори тип (<i>writer-oriented</i>)	72	67	13	28	1
Трети тип (<i>reader-oriented</i>)	0	0	0	0	0
Общо	100%	93	20	30	14

ПРИЛОЖЕНИЕ С

ТАБЛИЦА С.1

СРЕДСТВА, КОИТО ИЗРАЗЯВАТ ХЕДЖИНГ

B1	Хедж	Глаголи	Страд.	Деятелен	1л.	Модални	Наречия	Прил.	Изрази	Клъстери	Позоваване
4,424 думи	маркери		залог	залог	ед.ч.	г-ли		имена			
	152	46	30	16	3	4	20	30	24	13	3
	Общо										
	12	4	2	1	0	0	2	2	2	1	0
B2	Хедж	Глаголи	Страд.	Деятелен	1л.	Модални	Наречия	Прил.	Изрази	Клъстери	Позоваване
4,116 думи	маркери		залог	залог	ед.ч.	г-ли		имена			
	202	47	26	21	1	10	47	61	9	11	6
	Общо										
	17	4	2	2	0	1	4	5	1	1	1
B3	Хедж	Глаголи	Страд.	Деятелен	1л.	Модални	Наречия	Прил.	Изрази	Клъстери	Позоваване
3,831 думи	маркери		залог	залог	ед.ч.	г-ли		имена			
	248	67	23	44	27	9	56	39	21	11	30
	Общо										
	23	6	2	4	3	1	5	4	2	1	3
B4	Хедж	Глаголи	Страд.	Деятелен	1л.	Модални	Наречия	Прил.	Изрази	Клъстери	Позоваване
3,071 думи	маркери		залог	залог	ед.ч.	г-ли		имена			
	218	102	40	46	13	16	20	18	17	5	21
	Общо										
	25	12	5	5	1	2	2	2	2	1	2
B5	Хедж	Глаголи	Страд.	Деятелен	1л.	Модални	Наречия	Прил.	Изрази	Клъстери	Позоваване
3,060 думи	маркери		залог	залог	ед.ч.	г-ли		имена			
	180	68	39	29	11	8	19	17	28	8	23
	Общо										
	21	8	4	3	1	1	2	2	3	1	3
B6	Хедж	Глаголи	Страд.	Деятелен	1л.	Модални	Наречия	Прил.	Изрази	Клъстери	Позоваване
2,389 думи	маркери		залог	залог	ед.ч.	г-ли		имена			
	186	72	24	48	10	8	22	27	29	9	7
	Общо										
	27	11	4	7	1	1	3	4	4	1	1

ТАБЛИЦА С.2
ПРАГМАТИЧНИ КАТЕГОРИИ

B1	Процент %	Общо	Въведение	Методи	Резултати	Дискусия
Първи тип (<i>accuracy-oriented</i>)	32	22	2	1	10	9
Втори тип (<i>writer-oriented</i>)	56	38	5	5	18	10
Трети тип (<i>reader-oriented</i>)	12	8	1	5	0	2
Общо	100%	68	8	11	28	21

B2	Процент %	Общо	Въведение	Методи	Резултати	Дискусия
Първи тип (<i>accuracy-oriented</i>)	41	27	6		21	0
Втори тип (<i>writer-oriented</i>)	38	25	1		23	1
Трети тип (<i>reader-oriented</i>)	21	14	3		10	1
Общо	100%	66	10		54	2

B3	Процент %	Общо	Въведение	Методи	Резултати	Дискусия
Първи тип (<i>accuracy-oriented</i>)	41	39	2		36	1
Втори тип (<i>writer-oriented</i>)	46	44	4		39	1
Трети тип (<i>reader-oriented</i>)	13	12	4		8	0
Общо	100%	95	10		83	2

B4		Процент %	Общо	Въведение	Методи	Резултати	Дискусия
	Първи тип (<i>accuracy-oriented</i>)	31	22	2		18	2
	Втори тип (<i>writer-oriented</i>)	51	36	5		27	4
	Трети тип (<i>reader-oriented</i>)	17	12	3		7	2
	Общо	100%	70	10		52	8

B5		Процент %	Общо	Въведение	Методи	Резултати	Дискусия
	Първи тип (<i>accuracy-oriented</i>)	21	12	0		7	5
	Втори тип (<i>writer-oriented</i>)	52	30	4		25	1
	Трети тип (<i>reader-oriented</i>)	28	16	2		13	1
	Общо	100%	58	6		45	7

B6		Процент %	Общо	Въведение	Методи	Резултати	Дискусия
	Първи тип (<i>accuracy-oriented</i>)	34	23	3		18	2
	Втори тип (<i>writer-oriented</i>)	50	34	4		27	3
	Трети тип (<i>reader-oriented</i>)	16	11	1		10	0
	Общо	100%	68	8		55	5

ПРИЛОЖЕНИЕ D
ТАБЛИЦА D.1

Английски език	Общо (L)	(L) като хедж маркер	Общо (we)	(we) като хедж маркер	Български език	Г-ли (1л. ед.ч.)	Г-ли като хедж маркер (1л. ед.ч.)	Г-ли (1л. мн.ч.)	Г-ли като хедж маркер (1л. мн.ч.)
E1	5	5	5	3	B1	0	0	8	3
E2	4	2	5	4	B2	11	11	1	1
E3	1	0	0	0	B3	0	0	50	27
E4	30	16	0	0	B4	0	0	17	13
E5	35	25	5	2	B5	0	0	14	11
E6	0	0	0	0	B6	0	0	19	10
Общо	75	48	15	9	Общо	11	11	109	65

ЛИТЕРАТУРА ЦИТИРАНА В АВТОРЕФЕРАТА

- Andrusenko, Anastasiia. "A Contrastive Analysis of Spanish-Arabic Metadiscourse Use in Persuasive Academic Writing." *Procedia – Social and Behavioral Sciences*, vol. 178, 2015, pp. 9-14, ISSN 1877-0428, <https://doi.org/10.1016/j.sbspro.2015.03.138>.
- Bapir, Mohammed Hussein Ahmed. "A Contrastive Study of Hedging in English and Kurdish Editorials." *Proceedings for the International Conference of Arts, Humanities and Social Sciences*, 2018, pp. 66-75.
- Biber, Douglas., et al. *Corpus Linguistics : Investigating Language Structure and Use*. Cambridge University Press, 1998.
- Chen, Chenghui and Jun Zhang, Lawrence. "An Intercultural Analysis of the Use of Hedging by Chinese and Anglophone Academic English Writers." *Applied Linguistics Review*, vol. 8, no. 1, 2017, pp. 1-34. <https://doi.org/10.1515/applirev-2016-2009>.
- Coates, Jennifer. *The Semantics of the Modal Auxiliaries*. London: Croom Helm, 1983.
- Dagnev, Ivaylo. *Medical discourse – implications of inverse translation for the medical research article genre*. MU Press, 2020.
- Dontcheva-Navratilova, Olga. "The Changing Face of Czech Academic Discourse." *The Semiperiphery of Academic Writing: Discourses, Communities and Practices*, edited by Karen Bennett, Palgrave Macmillan, 2014, pp. 39-61.
- Fraser, Bruce. "Hedging in Political Discourse: The Bush 2007 Press Conferences." *Perspectives in Politics and Discourse*. ed. by Urszula Okulska and Piotr Cap. John Benjamins, 2010a, pp. 201-214.
- Geertz, Clifford. *Words and Lives: The Anthropologist as Author*. Stanford University Press, 1988.
- Grabe, William and Robert B. Kaplan. "On the Writing of Science and the Science of Writing: Hedging in Science Texts and Elsewhere." *Hedging and Discourse: Approaches to the Analysis of a Pragmatic Phenomenon in Academic Texts*, edited by Raija Markkanen and Hartmut Schröder. Walter de Gruyter, 1997/2010, pp. 151-167.
- Gries, Stefan, and Nick Ellis. "Statistical Measures for Usage-Based Linguistics." *Language Learning*, vol. 65, 2015, pp. 228-55.
- Grozeva, Maria. *Кохерентност на научния дискурс [Coherence of Scientific Discourse]*. Veda Slovena, Sofia, 2011.
- Etymonline. "Hedge." *Online Etymology Dictionary*, Accessed 13 September 2022. https://www.etymonline.com/word/hedge#etymonline_v_41544.
- Hu, Juan. *Hedges in Chinese-English Conference Interpreting: A Corpus-Based Discourse Analysis of Interpreters' Role Deviation*. Springer, 2022.
- Hyland, Ken. "Hedging in Academic Writing and EAF Textbooks." *English for Specific Purposes*, vol. 13, 1994, pp. 239-56.
- . *Hedging in Scientific Research Articles*, John Benjamins Publishing

- Company, 1998. *ProQuest Ebook Central*,
<http://ebookcentral.proquest.com/lib/georgetown/detail.action?docID=784215>.
 created from Georgetown on 2022-08-05 10:59:03.
- . "Talking to the Academy: Forms of Hedging in Science Research Articles." *Written Communication*, vol. 13, no. 2, 1996a, pp. 251-81, <https://doi.org/10.1177/0741088396013002004>.
- . "Writing Without Conviction? Hedging in Science Research Articles." *Applied Linguistics*, vol. 17, no. 4, 1996b, pp. 433-54, <https://doi.org/10.1093/applin/17.4.433>.
- Kalėdaitė, Violeta, and Jurata Pieczulis. "Hedging Devices in English and Lithuanian Linguistic Research Articles." *Darbai ir Dienos*, vol. 54, 2010, pp. 227-37.
- Kay, Paul. "Linguistic Competence and Folk Theories of Language: Two English Hedges." *Proceedings of the Ninth Annual Meeting of the Berkeley Linguistics Society*, 1982, pp. 1-16.
- . "The 'Kind of/Sort of' Construction." *Proceedings of the Tenth Annual Meeting of the Berkeley Linguistics Society*. 1984, pp. 157-71.
- Koynakova, Vesselina. "A Cognitive Approach to Epistemic Markers of Logical Necessity, Probability and Predictability in English and Bulgarian. Similarity and Variation of Usage in Dan Brown's *Angels and Demons* and its Translation into Bulgarian." *Научни трудове [Paisii Readings of Plovdiv University – Languages and Literature]*, vol. 49, book 1, part A, Plovdiv University Press, 2011, pp. 174-188.
- . "The Epistemic Use of The English Modal Verbs May and Might and The Bulgarian Може да Construction. A Case Study based on *The Picture of Dorian Gray* by Oscar Wilde and *Angels and Demons* by Dan Brown." *Научни трудове [Paisii Readings of Plovdiv University – Languages and Literature]*, vol. 51, book 1, part B, Plovdiv University Press, 2013a, pp. 44-49.
- . "The Expression of Epistemic Modality in English and Bulgarian – The Picture of Dorian Gray." *Peregrinations of the Text*, Юбилеен сборник в чест на проф. Александър. Шурбанов [Collection of Papers in Honour of Professor Alexander Shurbanov], Sofia: Sofia University Press, 2013b, pp. 461-470.
- Kutsarov, Ivan. *Очерк по функционално-семантична граматика на българския език* [Essay on the Functional-Semantic Grammar of the Bulgarian Language]. Paisii Hilendarski University of Plovdiv, 1989.
- Lakoff, George. "Hedges: A Study in Meaning Criteria and the Logic of Fuzzy Concepts." *Journal of Philosophical Logic*, vol. 2, no. 4, 1973, pp. 458-508, doi:10.1007/BF00262952.
- Magnifico, Cédric, and Bart Defrancq. "Hedges in Conference Interpreting: The Role of Gender." *Interpreting*, vol. 19, issue 1, 2017, pp. 21-46.
- Markkanen, Raija, and Hartmut Schröder. *Hedging and Discourse: Approaches to the Analysis of a Pragmatic Phenomenon in Academic Texts*. Walter de Gruyter, 1997/ 2010.
- Mavrodieva, Ivanka, and Yovka Tisheva. *Академично писане за докторанти и постдокторанти* [Academic Writing for Doctoral and Postdoctoral Students]. Sofia: Sofia University Press, 2014.

- Mkhitaryan, Yelena, and Sona Tumanyan. "On Differences in the Use of Hedging in English and Armenian Academic Discourse." *Procedia, Social and Behavioral Sciences*, vol. 197, 2015, pp. 2506-11, <https://doi.org/10.1016/j.sbspro.2015.07.324>.
- Mur-Dueñas, Pilar. "There May Be Differences: Analysing the Use of Hedges in English and Spanish Research Articles." *Lingua*, vol. 260, 2021, pp. 103-31, <https://doi.org/10.1016/j.lingua.2021.103131>.
- Namsaraev, Vasili. "Hedging in Russian Academic Writing in Sociological Texts." *Hedging and Discourse: Approaches to the Analysis of a Pragmatic Phenomenon in Academic Texts*, edited by Raija Markkanen and Hartmut Schröder. Walter de Gruyter, 1997/ 2010, pp. 64-79.
- Nguyen Thi Thuy, Thu. "A Corpus-Based Study on Cross-Cultural Divergence in the Use of Hedges in Academic Research Articles Written by Vietnamese and Native English-Speaking Authors." *Social Sciences*, vol. 7, no. 4, pp. 1-13. <https://doi.org/10.3390/socsci7040070>.
- Nikula, Tarja. "Interlanguage View on Hedging." *Hedging and Discourse: Approaches to the Analysis of a Pragmatic Phenomenon in Academic Texts*, edited by Raija Markkanen and Hartmut Schröder. Walter de Gruyter, 1997/ 2010, pp. 188-207.
- Omizo, Ryan, and William Hart-Davidson. "Hedge-o-matic." *Enculturation*, vol. 7, 2016. <http://hedgeomatic.cal.msu.edu/hedgeomatic/>.
- Palmer, Frank R. *Modality and the English Modals*. London & NY: Longman, 1979.
- Pashov, Petar. *Практическа българска граматика [Bulgarian Grammar in Practice]*. Sofia, Prosveta, 1994.
- Petcova, Polina. "A Short Overview of the Concept of Hedging in English and Bulgarian." *Актуални проблеми на съвременната лингвистика – Юбилеен сборник в чест на проф. д.ф.н.д-р хон. Кауза Стефана Димитрова [Current Problems of Modern Linguistics – Jubilee Collection in Honor of Prof. Dr. Habil. Stefana Dimitrova]*, edited by Maxim Stamenov and Ivo Panchev, Bulgarian Academy of Science, 2016, pp. 205-9.
- . "Bulgarian Translations of English Hedges in Academic Writing." *Scientific Works of the Union of Scientists in Bulgaria-Plovdiv, series A. Public sciences, art and culture*, vol. IV, 2017a, pp. 27-30, ISSN 1311-9400 (Print); ISSN 2534-9368 (On-line).
- . *Hedges Need Trimming?*. English Department, Paisii Hilendarski University of Plovdiv, 2011, BA thesis.
- . "On Hedging: Applying Lakoff's Model to Bulgarian." *Сборник на XIV-та Национална студентска конференция – Пловдивски университет [Papers of the XIV-th National Students' Conference at Plovdiv University]*, 2013, pp. 98-103.
- . "Some Perspectives on Hedging: A Brief Overview." *Научни трудове на Пловдивски университет „Паисий Хилендарски” – България / Филология [Paisii Readings of Plovdiv University – Languages and Literature]*, vol. 55, book 1, part B, 2017b, pp. 266-273.
- Prince, Ellen F., Joel Frader, and Charles Bosk. "On Hedging in

- Physician-Physician Discourse – Paper presented at the AAAL Symposium on Applied Linguistics in Medicine.” University of Pennsylvania (Manuscript), 1980, pp. 1-29.
- Ruseva, Irena. *Модалното значение възможност и изразяването му в български език [The Modal Meaning of Possibility and its Expressions in Contemporary Bulgarian Language]*. Plovdiv University, Dissertation Summary, 2022, pp. 1-32.
- Shath, Hind S. *Hedging in Obama’s Political Memoir A Promised Land – Translation and Commentary*. Diss. Hamad Bin Khalifa University (Qatar), 2021.
- Salager-Meyer, Françoise. “I Think That Perhaps You Should: A Study of Hedges in Written Scientific Discourse.” *The Journal of TESOL – France*, 1997, pp. 127-43.
- . “Hedges and Textual Communicative Function in Medical English Written Discourse.” *English for Specific Purposes*, vol. 13, no. 2. 1994, pp. 149-170. Google Scholar. 19 July 2018.
- Schröder, Hartmut, and Dagmar Zimmer. “Hedging Research in Pragmatics: A Bibliographical Research Guide to Hedging.” *Hedging and Discourse: Approaches to the Analysis of a Pragmatic Phenomenon in Academic Texts*. Walter de Gruyter, 1997/ 2010, pp. 249-71.
- Scott, Mike. *WordSmith Tools*. Stroud: Lexical Analysis Software. 2022.
- Shafqat, Asmara, Rafique Ahmed Memon, and Tafseer Ahmed Khan. “Do Pakistani English Writers Hedge More in Linguistics Research than Native English Writers?.” *Journal of Humanities, Social and Management Sciences (JHSMS)*, vol. 3, no. 1, 2022, 243-57.
- Starfield, Sue. “First Person Singular: Negotiating Identity in Academic Writing in English.” *Language and Identity Across Modes of Communication*, vol. 6, De Gruyter, 2015, pp. 249-62, <https://doi.org/10.1515/9781614513599.249>.
- Swales, John, and Christine B. Feak. *Academic Writing for Graduate Students*. University of Michigan Ann Arbor, 1994.
- Swales, John. *Academic Writing for Graduate Students*. 3rd ed. University of Michigan Ann Arbor, 2012.
- . *Genre Analysis: English in Academic and Research Settings*. Cambridge University Press, 1990.
- Tchizmarova, Ivelina K. “Hedging Functions of the Bulgarian Discourse Marker Xajde.” *Journal of Pragmatics*, vol. 37, no. 8, 2005, pp. 1143-63.
- Ungerer, Friedrich., and Hans-Jörg. Schmid. *An Introduction to Cognitive Linguistics*. Longman, 1996.
- Vande Kopple, William J. “Refining and Applying Views on Metadiscourse.” *Paper presented at the 48th Annual Meeting of the Conference on College Composition and Communication*, 1997, pp. 1-19.
- Vassileva, Irena. *Academic Discourse Rhetoric and the Bulgarian–English Interlanguage*. Sofia: Tip-top Verlag, 2002.
- . “Commitment and Detachment in English and Bulgarian Academic Writing.” *English for Specific Purposes*, vol. 20, no. 1, 2001, pp. 83-102.
- . “Hedging in English and Bulgarian Academic Writing.” *Culture and*

- Styles of Academic Discourse*. edited by Anna Duszak, Reprint 2011, De Gruyter Mouton, 1997, <https://doi.org/10.1515/9783110821048>.
- . "Who Am I/ Who Are We in Academic Writing?: A Contrastive Analysis of Authorial Presence in English, German, French, Russian and Bulgarian." *International Journal of Applied Linguistics*, vol. 8, no. 2, 1998, pp. 163-85, <https://doi.org/10.1111/j.1473-4192.1998.tb00128.x>.
- Vassileva, Irena and Philip Shaw. "Co-evolving Academic Rhetoric Across Culture; Britain, Bulgaria, Denmark, Germany in the 20th Century." *Journal of Pragmatics*, vol. 41, 2009, pp. 290-305.
- Weinreich, Uriel. "On the Semantic Structure of Language." *Universals of Language*, 2nd ed., edited by Joseph H. Greenberg, MIT Press, 1966, pp. 142-216.
- Zadeh, L. A. "A Fuzzy-Set-Theoretic Interpretation of Linguistic Hedges." *Journal of Cybernetics*, vol. 2, no. 3, 1972, pp. 4-34, [doi:10.1080/01969727208542910](https://doi.org/10.1080/01969727208542910).

НАУЧНИ ПРИНОСИ НА ДИСЕРТАЦИОННИЯ ТРУД

1. Настоящото изследване е първото такова, което изследва българския език като прилага теорията за прототипа и прагматичния подход.
2. Дисертацията предоставя богат литературен обзор на предишни изследвания по темата.
3. The study of academic practices through hedging sheds light on the pragmatic reasons why writers in English and Bulgarian resort to this strategy. Thus, the study demonstrates that hedging is a very important tool for ratification of knowledge and for gaining acceptance in the academic community.
4. Изследването на академичните практики внася яснота за прагматичните основания, които авторите на английски и български научни статии имат, когато използват *хеджинг*.
5. В дисертационния труд е предложена дефиниция за *хеджинг*, която синтезира редица предишни дискусии.
6. За целите на изследването бяха адаптирани и доразвити подходящи методи на анализ, които успешно биха могли да бъдат прилагани и занапред в областта.
7. Изследването доведе до някои изводи, които биха могли да бъдат полезни в преподаването на английски на българи, но и на английски за специфични цели както на българи, така и на чужденци.
8. Дисертацията е на английски, което я прави достъпна за по-широка аудитория. Тя представлява опит да се противодейства на сериозния проблем с все още преобладаващо англоцентрично изследване в лингвистиката.
9. Изводите биха могли да се използват от начинаещи учени, които се опитват да се ориентират в академичното публикуване на български, английски или и двете.

ПУБЛИКАЦИИ ПО ТЕМАТА НА ДИСЕРТАЦИЯТА

1. Petcova, Polina. "A Short Overview of the Concept of Hedging in English and Bulgarian." *Актуални проблеми на съвременната лингвистика – Юбилеен сборник в чест на проф. д.ф.н.д-р хон. Кауза Стефана Димитрова, Maxim Stamenov and Ivo Panchev*, БАН, 2016, стр. 205-9.
2. Petcova, Polina. "Bulgarian Translations of English Hedges in Academic Writing." *Научни трудове на Съюза на учените – Пловдив, серия А. Обществени науки*, том. IV, 2017, стр. 27-30, ISSN 1311-9400 (Print); ISSN 2534-9368 (On-line).
3. Petcova, Polina. "On Hedging: Applying Lakoff's Model to Bulgarian." *Словото – (не)възможната мисия. Сборник с доклади от Четиринадесетата национална конференция за студенти и докторанти*. ред. Красимира Чакърва. Пловдив: 2013, стр. 98-103.

СЪДЪРЖАНИЕ

ВЪВЕДЕНИЕ	3
ЛИТЕРАТУРЕН ОБЗОР	7
ПОНЯТИЕТО <i>ХЕДЖ(ИНГ)</i>	7
МЕТОДИ НА ИЗСЛЕДВАНЕТО	9
НАЧИН НА РАБОТА	10
РЕЗУЛТАТИ ОТ АНГЛИЙСКИЯ КОРПУС	11
ХЕДЖ МАРКЕРИ НА НИВО ИЗРЕЧЕНИЕ	11
ПРАГМАТИЧНИ ФУНКЦИИ НА ХЕДЖ МАРКЕРИТЕ В АНГЛИЙСКИЯ КОРПУС	12
<i>ХЕДЖИНГ</i> В НАУЧНОИЗСЛЕДОВАТЕЛСКАТА СТАТИЯ.....	14
РЕЗУЛТАТИ ОТ БЪЛГАРСКИЯ КОРПУС	15
<i>ХЕДЖ МАРКЕРИ</i> НА НИВО ИЗРЕЧЕНИЕ	15
ПРАГМАТИЧНИ ФУНКЦИИ НА ХЕДЖ МАРКЕРИТЕ В БЪЛГАРСКИЯ КОРПУС.....	16
<i>ХЕДЖИНГ</i> В НАУЧНОИЗСЛЕДОВАТЕЛСКАТА СТАТИЯ.....	17
КРОСЛИНГВИСТИЧЕН АНАЛИЗ НА ПОЛУЧЕНИТЕ РЕЗУЛТАТИ ОТ АНГЛИЙСКИЯ И БЪЛГАРСКИЯ КОРПУС	18
<i>ХЕДЖИНГ</i> ЧРЕЗ СТРАДАТЕЛЕН ЗАЛОГ В АНГЛИЙСКИ И БЪЛГАРСКИ ЕЗИК	21
<i>ХЕДЖИНГ</i> ЧРЕЗ ПЪРВО ЛИЦЕ МНОЖЕСТВЕНО ЧИСЛО НА АНГЛИЙСКИ И БЪЛГАРСКИ.....	22
<i>ХЕДЖИНГ</i> ЧРЕЗ МОДАЛНИ ГЛАГОЛИ В АНГЛИЙСКИ И БЪЛГАРСКИ ЕЗИК	25
<i>ХЕДЖИНГ</i> ЧРЕЗ НАРЕЧИЯ В АНГЛИЙСКИ И БЪЛГАРСКИ ЕЗИК... 27	
<i>ХЕДЖИНГ</i> ЧРЕЗ ИЗРАЗИ И КЛЪСТЕРИ НА АНГЛИЙСКИ И БЪЛГАРСКИ ЕЗИК	29
ПРАГМАТИЧНИ ФУНКЦИИ И КОНЦЕНТРАЦИЯ НА <i>ХЕДЖИНГ</i> ... 31	
ОБОБЩЕНИЕ	36
ЗАКЛЮЧЕНИЕ	38
КОМЕНТАР ВЪРХУ МЕТОДИТЕ НА ИЗСЛЕДВАНЕТО	40
ПЕДАГОГИЧЕСКИ ПОСЛЕДИЦИ	41
ОГРАНИЧЕНИЯ	43
БЪДЕЩИ ИЗСЛЕДВАНИЯ	44
ПРИЛОЖЕНИЯ	47
ЛИТЕРАТУРА ЦИТИРАНА В АВТОРЕФЕРАТА	57
НАУЧНИ ПРИНОСИ НА ДИСЕРТАЦИОННИЯ ТРУД	62
ПУБЛИКАЦИИ ПО ТЕМАТА НА ДИСЕРТАЦИЯТА	63